

#2

LATIN
AMERIKA

Årgang 23 – august 2018
Latin-Amerikagruppene i Norge

INGEN FRED Å FÅ

LATIN AMERIKA

#2 – August 2018

Årgang 22

Løssalgspris: 70,-

Utgiver:

Latin-Amerikagruppene i Norge

Kolstadgata 1

0652 Oslo

Latin-amerikagruppene.no/tidsskrift

Redaksjonen:

Marte Mørk(red.)

Nora Hannisdal

Jacob Becker Stockfleth

Marte Gravem Isaksen

Kristian de Flon Arntsen

Nora May Engeseth

Kristine Vasland Flåt

Vilde Nytrøen Aashaug

Ole Fagerheim

Hanna Steffenak

Eline Aresdatter Haakestad

Karoline Garnes

Diego Marin

Takk til:

LAGs solidaritetsbrigade våren 2018

Elise Fjordbakk

Silje Syvertsen

Trym Daniel Rødvik

Kai Viljar Eidsvik

Heidi Mohrsen

Einar Braathen

Yuri Kasahara

Nathalie Maria Lorgen

Josefine Horn

Ninthu Paramalingam

Dioneider Carrascal Santiago

Marlyn Martínez Rojas

Jørdis Losnegård

Katrine Holland

Ariel Arango Prada

Opplag: 900 eksemplarer

Trykk: Grøset Trykk AS

Utgis med støtte fra:

Norad

INNHold

Leder	3
TEMA: Fra utvikling til autonomi og et verdig liv	4
TEMA: I hjertet av dugnadsånden	8
TEMA: Colombias frontlinje i miljøkampen	17
TEMA: Fredsprosess med sterk bismak	20
TEMA: To besøk hos FARC	24
TEMA: Uriktig forretning fanger CO2	28
TEMA: Ingen fred i Colombia tross norsk drahjelp - hva skjedde Erna	31
I tog mot vold og machisme	34
Presidentvalget i Brasil - intet kan utelukkes	37
Livet på den røde jorden	41
Folket mener han er uskyldig	48
Litteraturens bastarder	50
Siden sist	54
De forsvunne - Reyes Magos	55
Med ord som våpen	56
Brasil er fargerikt, men på TV er alt hvitt	58
Å vere småbrukar er ein livsstil	60
Eit godt liv som småbrukar	62

På Forsiden:

I det nordlige Cauca i Colombia kjemper urfolket nasa for å ta tilbake jordområder som tradisjonelt tilhører dem. Under en minga de liberación, en frigjøringsdugnad i oktober 2017, tas både machete og ild i bruk for å kutte ned sukkerrørsplanter som befinner seg på disse områdene.

Foto: Elise Fjordbakk

Vil du skrive for oss?

Har du en ide til en artikkel, bildeserie eller et tema vi bør ta opp? Vi tar gjerne imot reportasjer, kulturanbefalinger, kommentarer, debattinnlegg og andre ting med Latin-Amerikatema.

LEDER: INGEN FRED Å FÅ?

TEKST: Marte Mørk.

Gjesteredaktør for LatinAmerika #2 2018

FOTO: Elise Fjordbakk

Urfolksflagget vaier i vinden under en demonstrasjon i nordlige Cauca.

Colombia ble satt på kartet for mange nordmenn da daværende president Juan Manuel Santos vant Nobels fredspris i 2016. Fredsprisen vant han for å ha klart kunststykket flere andre hadde forsøkt før han – nemlig å få til en fredsavtale mellom landets største geriljagruppe, FARC, og den colombianske regjeringen. Etter fredsavtalen ble signert og implementeringen igangsatt i slutten av 2016 har det ikke manglet på godord fra norske medier og den norske regjeringen. Norge var et av garantist-landene i fredsprosessen, og Erna Solberg og den norske regjeringen har vært glade i å påpeke at fredsnaasjonen Norge nok en gang har laget fred.

Denne utgaven av LatinAmerika forsøker å sette dette bildet i perspektiv. Du kan blant annet lese om Norges storsatsning på bevaring av regnskogen, samtidig som Oljefondet investerer i selskaper som ødelegger den samme skogen. *Ingen fred i Colombia tross norsk drahjelp* gir et godt bilde på kompleksiteten i fredsprosessen og Norges rolle i det hele. Det tar tid å skape fred, og en ting er sikkert: skal Colombia bli et land i fred må det jobbes for en fred for alle.

Det er denne freden grasrota kjemper for. Til tross for at nesten 300 sosiale ledere og menneskerettighetsaktivister har blitt drept siden fredsavtalen ble signert, fortsetter grasrota å organisere seg for å sikre sine rettigheter og en bedre fremtid. Du kan lese om småbrukere og urfolk som jobber på ulike måter for autonomi, og retten til å eie og bestemme over sin egen jord i fellesskap, uten å måtte bekymre seg for inngripen fra multinasjonale selskaper. Vi møter også urfolk som jobber og har jobbet for å beskytte skogen og miljøet i generasjoner, uten at den colombianske staten lytter.

Det colombianske folket sitter ikke apatiske og venter på at regjeringen skal fikse det hele. Landets sosiale bevegelser er sterke og har sterke stemmer, og de forstår noe både den norske og colombianske regjeringen ikke synes å ha forstått: fred er mer enn to menn i hvite dress som tar hverandre i hånden og signerer en avtale. Om det er slik elitene tenker, blir det heller *ingen fred å få* fra grasrota.

FRA UTVIKLING TIL AUTONOMI OG ET VERDIG LIV

Småbrukerne i Colombia sin visjon om et verdig liv er deres svar på den moderne idéen om utvikling som starter utenfra. Landets urbefolkning har lenge vært en inspirasjonskilde til å ta livet sitt i egne hender, på egne premisser.

TEKST: Nora Hannisdal.
Medlem av redaksjonen.

Colombias grasrotaktivister jobber hardt og er utrolig sterke, som så mange andre felleskap rundt om i verden. Men hva jobber de for? For dem personlig, og på vegne av gruppa, mot hvilken visjon er de på vei, med bakgrunn i hvilken identitet? Jeg prøver å la være å stille så mange spørsmål rundt selve begrepet utvikling. Denne debatten er vi mange som har hatt utallige ganger i klasserommet. Den nasjonale nettverksorganisasjonen for småbrukere (CNA) endret tidlig visjonen sin fra «rural utvikling» til «et verdig liv», basert på en diskusjon innad i organisasjonen. Dette kom som en reaksjon på statens og internasjonale aktørers bruk av begrepet utvikling, for å legitimere inngrep i lokalsamfunn.

De organiserte lokalsamfunnene hos CNA fokuserer på å skape alternativer og har stort fokus på handling og hva de vil oppnå. Dette gir idéene bred appell. De har også fått mye inspirasjon fra Colombias urfolksbevegelse. De organiserer seg på grasrota og søker å skape alternativer med en begrunnelse som alle kan stå inne for: å kjempe for, forsvare og gjenvinne landsbygda, et verdig liv, folkesuverenitet, kultur og samhold. Dette

gjør mye for å forene folk med forskjellige overbevisninger og på tvers av tradisjonelle skillelinjer. De kombinerer visjonen om hvor de er på vei, med en idé om at de skal skape rom for alle. Slik kommer de frem til løsninger folk kan stille seg bak. Denne organiseringa og samholdet på tvers av tradisjonelle skillelinjer gir håp og viser hvordan grasrota har klare ideer om hvordan, og på hvilke premisser, landsbygda skal «utvikle» seg.

Inspirasjon fra urfolkskampen

Småbrukerkampen i Colombia har tatt mye inspirasjon fra urfolkskampen når det kommer til organisering. Mange urfolk har ikke begreper om «utvikling» og ser til sine kosmovisjoner når de utformer sine prosjekter, istedenfor økonomisk målbare fremskritt. Dette har for eksempel vært en inspirasjonskilde til småbrukernes mer symbolske kamp for å bli anerkjent som minoritetsgruppe i grunnloven. Når det kommer til mer praktisk organisering bygger de opp *guardia campesina*, småbrukervakta, som patruljerer områdene deres, slik *guardia indígena*, urfolks-vakta, patruljerer reservatene. Disse frivillige alternativene til politi og hær er også kjekke å ha når de

PÅ TUR: Småbrukerorganisasjonen ORDEURCA går årlig langs elvebreddene for å plukke søppel og se etter uønskede endringer i naturen.
Foto: Elise Fjordbakk

«Paradoksalt nok har problemene vært det som har fått bevegelsen til å vokse.»

kjekler med nettopp hæren og opprørspolitiet. I tillegg har reservatene inspirert småbrukerne til å etablere selvstyrte «småbruker-territorier». Disse territoriene, som er i startgropa nå, skal være helhetlige systemer som tar vare på alle og hvor alle skal bli hørt. Autonomi og selvstyre står i sentrum.

En viktig forskjell mellom urfolks-samfunn og småbruker-samfunn er at urfolk baserer kampen og organiseringa på deres identitet som urfolk, mens småbrukerne mangler denne rotfestede forskjellen som definerer dem som en gruppe som har mer til felles enn bare yrkesvalg. Dette er noe småbrukerbevegelsen har forstått, kanskje etter å ha sett hvordan en felles identitet hjelper urfolk med å organisere seg og ta avgjørelser i fellesskap. Robert Daza fra CNA Nariño er en iherdig småbruker-aktivist og godt oppdatert på det meste fra historie og politikk til tekniske punkter i diverse fredsavtaler. Han beskriver viktigheten av å bygge fellesskap:

«En utfordring er selv at småbrukerne må erkjenne seg selv som autoritet i territoriene. Som småbrukere har vi alltid blitt styrt av staten, kommandert av geriljaen, paramilitære eller de mektige, det vil si, de som har pengene. Derfor har vi ikke en forståelse av autoritet. Dette gjør det vanskeligere for oss å ta selvstendige avgjørelser, med et konsept

om autonomi. Urfolk har det på den andre siden veldig klart for seg at i deres territorier, er de autoriteten. De identifiserer seg som et fellesskap. Derfor snakker vi om «vi» og om fellesskap. I småbruker-territoriet vårt betyr fellesskap at du er en del av fellesskapet uavhengig om du er kommunist, liberaler, konservativ, *camilista* eller om du ikke har noe parti. Og du har rettigheter, hvis du deltar, til å være en del av denne prosessen hvor vi utformer territoriene og småbruker-autoriteten. Paradoksalt nok har problemene vært det som har fått bevegelsen til å vokse. For eksempel samlet etableringen av det multinasjonale selskapet oss. Nå er det vannkraftutbyggingen som har samlet oss.»

Hendelsen med det multinasjonale selskapet som Robert Daza refererer til er da et stort multinasjonalt gruveselskap kom til området. De skulle utrede området for gruvedrift. Det er en kjent sak i lokalsamfunnet at gruvedrift, slik det blir drevet av store selskaper i Colombia, har mange negative effekter på helse, jordkonsentrasjon og samfunnet som helhet. Det etterlater ingen verdi igjen i lokalsamfunnet. Lokalsamfunnet trosset dødstrusler, mobiliserte kraftig og kastet dem på dør. De satte blant annet fyr på en del av leiren deres og ødela utstyr, da det ikke ble gjennomført en offentlig høring i lokalsamfunnet. Denne motstanden

mot innblanding utenifra kombinerer lokalsamfunnene med arbeid for å skape sine egne alternativer.

Å skape alternativer

Grasrotbevegelsens kamp innebærer også å sette økonomiske prosjekter ut i live, og visjonen om at man skal produsere lokalt for lokalt forbruk står sterkt. Et konkret eksempel på dette er en risfabrikk i Cauca som drives av et kooperativ. Selv om de ikke klarer å konkurrere på pris med de billigste importerte typene er etterspørselen høyere enn tilbudet. Det finnes mange eksempler på slike økonomiske initiativ som kaffe- og juskooperativer, forbedring av jordbruket med stedegne frø, nye avlsmetoder og kjøkkenhageprosjekter. Idéene om lokal matsuverenitet og egen økonomi står sterkt. Disse prosjektene og den åpne diskusjonen, nedenfra og opp, reflekterer deres ønske om å skape lokale alternativer som fremmer autonomi i praksis. Dette står i sterk kontrast til nyliberal utviklingspolitikk. Disse alternativene er del av den autoriteten Robert Daza og andre småbrukere søker og utgjør ikke bare arbeidet deres, men også motstandskampen deres.

Å lytte til folk som Robert øker skepsisen enda mer til den typen «utvikling» som selges inn gjennom bistand og ikke minst

gjennom investeringer i store selskaper. Når småbrukerne snakker om et verdig liv, snakker de ikke om materielle problemer som kan fikses med litt ekstra investering her og litt bistandsavhengighet der. Det er det politiske og økonomiske systemet som er problemet. Motsvaret fra grasrota er selvstyre, en solidarisk økonomi og miljøvern. De sosiale bevegelsene fokuserer også på å skape fellesskap istedenfor konkurranse. Demonstrasjoner som veiblokkeringer og store mobiliseringer er viktige virkemidler i motstandskampen, men det de driver med er så mye mer enn dette. Disse territoriene og reservatene er mer enn et fristed i fjellene med skrinne jord. Urfolk har brukt dette rommet til å kjempe seg til stadig mer autonomi og frihet. Dette er det småbrukerne også er på vei. Her driver de langsiktig skoloring og demokratibyggning. De holder også lokale kulturuttrykk i live, en arena som spesielt blir brukt av ungdom for å styrke sin stemme. Kvinner tar sakte men sikkert stadig større del i beslutningsprosessene. De har også åpen dialog om rettigheter, styresett og fellesskapets fremtid, nedenfra og opp. På denne måten kommer de nærmere visjonen om et verdig liv. Som Ediver Suárez fra CNA-medlemsorganisasjonen CISCA sier: «Vi skal vise at småbrukeren har sin plass også i fremtida».

GRUVEDRIFT: Småbrukeren og aktivisten Robert Daza viser hvor det sør-afrikanske gruveselskapet Anglo Gold Ashanti forsøkte å etablere seg i bygda San Pablo.
Foto: Marte Mørk.

I HJERTET AV DUGNADSÅNDEN

FOTOGRAF: Ariel Arango Prada, fra Bogotá, er fotograf og filmskaper utdannet i Buenos Aires, Argentina. Han har samarbeidet med sosiale bevegelser og lokalsamfunn i en rekke latin-amerikanske land. I en årrekke har han bodd og arbeidet med ulike urfolksgrepper i Colombia, først og fremst nasafolket i Cauca. Porteføljen hans finner du på entrelazando.com.

TEKST: Elise Fjordbakk, solidaritetsbrigadist i Colombia høsten 2017. Hun bodde med urfolkssamfunn i Cauca, og deltok på CRICs minga i 2017.

FRIHET FOR MODER JORD: Urfolksgreppen Nasa kaller det *pi'txya, pi'txyuwe*, som på spansk blir *minga*. På norsk ville vi sagt dugnad. Den grunnleggende betydningen av *minga* er nemlig at lokalsamfunnet samles til dugnadsarbeid. Enten det er for å arrangere skoleringshelg, frigjøre jord eller gjennomføre landsdekkende demonstrasjoner for å gjøre krav på rettigheter. Den colombianske fotografen Ariel Arango Prada har i en årrekke fulgt forskjellige *nasa*-lokalsamfunn i den nordlige delen av fylket Cauca i deres motstandskamp. Gjennom hans linse kommer begrepet *minga* til uttrykk.

FRIGJØRING AV JORD: *Minga* handler om styrking av urfolks autonomi. Blant nasafolket i det nordlige Cauca gjøres dette gjennom *minga de liberación*, eller frigjøringsdugnad, for å konfrontere kapitalistiske krefter som har gjort Moder Jord til sin slave. Ifølge nasaene er de ikke frie før Moder Jord har blitt frigjort. «Som urfolk eier vi ikke jorda, vi er en del av jorda», forteller en av ungdommene i lokalsamfunnet i Toribío.

Flere steder i det nordlige Cauca huser store sukkerrørsplantasjer på god matjord som ble frarøvet urfolk under kolonitiden. Gjennom dugnader brenner og kutter nasafolket ned plantasjene.

JORDA TAS TILBAKE: Noen av disse områdene blir til frigjøringsleire, der enkelte urfolk dedikerer livet til kampen og bosetter seg under sorte plastduker. Andre bytter på, og bor her annenhver uke eller måned. På de frigjorte områdene sår de mais, cassava, bønner og har husdyr. Målet ved å bosette seg på disse områdene er å tvinge gjennom juridiske prosesser som gir disse landområdene tilbake til urfolk.

Denne kampen er livsfarlig. Områdene blir regelmessig angrepet, både av statlige og private sikkerhetsstyrker, som vil drive ut nasafolket. Senest i mai i år ble en frigjører drept i en konfrontasjon.

SAMLET TIL PROTEST: *Chivas*, store fargerike busser uten vegger, lirker seg bortover sølete veier, fulle av folk, mat, sort plast og tau. I Monterilla, et strategisk punkt langs den panamerikanske hovedveien, samles tusenvis av urfolk, bønder og afroetterkommere til *minga*. Hvert år mobiliserer den regionale urfolkskomiteen i Cauca (CRIC) tusenvis av urfolk for å presse regjeringen til å gjennomføre forutbestemte krav. I 2017 krevde *mingaen* blant annet at Santos' regjering skulle innfri lovnader fra mer enn 1300 tidligere signerte avtaler.

Slike demonstrasjoner kan vare i uker og måneder, og kampen kjempes både dag og natt. Om nettene blir kjøkkenteltene lokalsamfunnenes samlingspunkt. Spirituelle ledere og eldre fra lokalsamfunnene, samt vanlige folk, samles til ritualer for å sikre *mingaens* framgang.

SAMHOLD OG DELTAKELSE: Deltakelse av alle i lokalsamfunnet er viktig. Eldre, kvinner, menn, barn, medlemmer av urfolksvakta og autoriteter er tilstede når det er *minga*. Alle deltar uansett om det er snakk om kutting av sukkerrør, bygging av leirer, matlaging, diskusjoner, samt når viktige avgjørelser skal tas.

UT I VEIEN: Når det mobiliseres til *minga* langs den panamerikanske hovedveien inviteres den sittende regjeringen til forhandling. I årevis har CRIC og andre organer forhandlet frem avtaler som blant annet sikrer urfolks råderett over helse, utdanning og territorier, inkludering i fredsavtaler, retten til protest og et grunnleggende dekrét som erklærer at eksistensen til urfolksgruppene i Cauca er truet.

År etter år viser regjeringen motvilje til å gjennomføre avtaler. Nye avtaler inngås, men gamle avtaler implementeres ei. Tomme ord og løfter provoserer, og mingaens deltakere står klare til å kjempe for Moder Jord langs den panamerikanske hovedveien. Ved å blokkere veien for forbifarende transport får de raskt oppmerksomhet.

Tusenvis av soldater fra statens anti-opprørsstyrker ESMAD står også parate. Med tåregass forsøker de å bryte opp blokaden. Ved flere tilfeller melder CRIC om at ESMAD også har skutt med skarp ammunisjon, som de ikke er autorisert til å bruke. For å beskytte seg selv bruker demonstrantene sprettert og veiskilt som skjold

KAMPEN KREVER LIV: *Mingaen* holdes gående til regjeringen innfrir sine løfter. Det har sin pris. Gersaín Cerón ble drept under den nasjonale *mingaen* i 2016. Til høyre tar yngstesønnen hans Stiven et siste farvel, før Gersaín begraves i Caldon.

Drap som dette føyer seg inn i en bekymringsverdig trend med økende vold mot sosiale bevegelser i Colombia. Det colombianske ombudsmannskontoret rapporterte i mai i år at mer enn 282 sosiale ledere og menneskerettighetsforkjempere har blitt drept siden fredsavtalen mellom FARC og Santos-regjeringen ble underskrevet.

RØDT OG GRØNT: Til tross for trusler fra paramilitære grupper, forfølgelser og drap, fortsetter kampen, «til sola slukner», som nasæne sier.

Her er representanter fra urfolksvakta fra forskjellige områder i Cauca samlet med sine symbolske stokker svøpt i CRICs farger; rødt og grønt. Rødt for det spilte blodet, og grønt for jorda, for Moder Jord.

COLOMBIAS FRONTLINJE I MILJØKAMPEN

Siden 1990-tallet har internasjonale investorer forsynt seg grovt av Colombias naturressurser. Den utviklingen truer det miljøet urfolk har levd med og tatt vare på i generasjoner. De tre urfolkene vi traff kaller seg derfor for Colombias fremste miljøforkjempere.

Urfolk har historisk sett tatt vare på miljøet og naturen rundt seg, noe som gjenspeiles i hele deres levemåte. Alejandra Llano, representant fra ONIC – den nasjonale urfolksorganisasjonen i Colombia, forteller engasjert om dette arbeidet, og denne plikten. «Vi har et ansvar for å beskytte skogen i Colombia, på vegne av oss selv, og resten av verden», slår Llano fast. Denne plikten stammer fra urfolkenes naturreligion, hvor hele ideen er at man er en del av naturen, ikke herre over den. Det er dermed et stort fokus på å bruke naturlige midler i forvaltningen av naturen, alternativer til miljøgifter og kjemikalier.

Til tross for deres uvurderlige arbeid, blir de ikke inkludert og konsultert når regjeringens miljøpolitikk skal utformes, selv om avtalene krever nettopp dette. Det har blitt signert mer enn 1300 avtaler mellom Santos-regjeringen og urfolk. Kun 0,3 prosent av disse er blitt implementert. «Santos' regjering har vært en regjering kun basert på løfter[...] han har blant annet lovet at urfolksreservatene våre ikke skal inneholde privat eiendom. Dette har ikke skjedd og det fører til store konflikter», sier Felipe Rangel Ucaria.

Norsk innblanding til besvær

Colombias president Juan Manuel Santos og Norges statsminister Erna Solberg inngikk i april en intensjonsavtale. Etter avtalen skal Norge gi 400 millioner kroner årlig til bevaring av colombiansk Amazonas, dersom den colombianske regjeringen gjør sin del for å redusere avskoging. Det er likevel vanskelig å se for seg hvordan Norges krav kan være gjennomførbare. Tidligere har ikke urfolk blitt konsultert i arbeidet for å ta vare på miljøet, som Llano og hennes kollegaer understreker. Dette er en rar nedprioritering fra myndighetenes side, da over halvparten av Colombias skog- og naturreservater er bosatt av urfolk og afro-colombianere. Disse menneskene har levd i de berørte områdene i flere hundre år, og det er ingen andre som besitter mer relevant kunnskap og erfaring om hvordan regnskogen og den øvrige skogen i landet bør bevares.

En annen interessant side av saken er Norges dobbeltmoraliske rolle. På den ene siden kommer denne intensjonsavtalen, og på den andre siden ser vi investeringene til Statens Pensjonsfond Utland, også kjent som Oljefondet. Oljefondet har investeringer

TEKST: Elise Fjordbakk
og Marte Mørk
Medlemmer av redaksjonen.

FOTO: Elise Fjordbakk

Urfolk samler seg i urfolksvakter for å beskytte urfolksområder og miljøet.

Felipe Rangel Uncacia (f.v.), Alejandra Llano og Sonia Londoño fra den nasjonale urfolksorganisasjonen ONIC var i Norge for å opplyse om situasjonen for urfolks rettigheter i forkant av en menneskerettighetshøring om Colombia.

i papirprodusenten Smurfit Kappa og oljeselskapet Ecopetrol. Smurfit Kappas datterselskap Carton Colombia har store eukalyptus- og granplantasjer i Colombia, som fører til store ødeleggelser, både forgiftning av vannkilder og rasering og utarming av jord. Det colombianske selskapet Ecopetrol utvinner olje i regionen Santander, hvor det 2. mars i år begynte å lekke fra en oljeledning. Dette har ført til alvorlig forurensing og flere tusen dyr har dødd. Ecopetrol har selv kalkulert med at cirka 550 fat med olje har havnet i elvene i Santander. «Når land som Norge gjør investeringer i selskaper som Ecopetrol, har man noe å si», sier Alejandra Llano.

Dobbeltmoralisk miljøetsatsing

Det er flott at Norge nå kommer på banen for å forhindre avskoging og redde miljøet, men Norges investeringer i Ecopetrol og Smurfit Kappa gjør intensjonen tvilsom. Følelsen av hyckleri sniker seg nok en gang innpå når vi snakker om Norges «bærekraftige» investeringer i andre land. Tidligere praksis har vist at den colombianske regjeringen og urfolk står på hver sin motpol, hvor regjeringen har tillatt ødeleggelse av miljø

gjennom frislipp av investeringer, mens urfolk har ønsket å konservere miljøet.

Det som nå blir viktig er at den nye regjeringen som overtar etter Santos lytter. Hvis Norge er seriøs i sin «miljøetsatsning» i Colombia, burde de anerkjenne urfolks viktige bidrag i arbeidet for miljøet. Derfor må den norske regjeringen presse på for at den kommende regjeringen tar urfolket inn i varmen, og begynner å jobbe med dem, ikke mot dem.

«Om Norge er opptatt av å beskytte skogen og miljøet, er det oss dere må samarbeide med, fordi det er vi som beskytter jorda. For at dette skal kunne skje, er det nødvendig med konsultasjon av, og direkte deltakelse fra urfolkssamfunn når miljøpolitikk skapes. Å sikre dette, er å sikre fredsprosessen. For et land i krig kan ikke beskytte og ta vare på jorda.» avslutter Llano.

I Norge ser vi på granskogen som noe naturlig. I Colombia får treet konnotasjoner til utarming av jord og dårlige arbeidsforhold.

FAKTA:

- ONIC står for *Organización Nacional de Indígenas de Colombia*
- ONIC var i Norge i april i år for å presentere en FN-rapport om menneskerettighetssituasjonen i Colombia med spesielt fokus på urfolk
- Norge har investert 39 376 105 NOK i Ecopetrol SA (Colombia)
- Norge eier 6,64 prosent av Smurfit Kappa Group PLC (Irland)

FREDSPROCESS MED STERK BISMAK

I 2017 og 2018 har angrep, trusler og drap på colombianske menneskerettighetsforkjempere og lokale samfunnsledere økt. Spesielt utsatt er kvinner, bønder, urfolk og afro-colombianere.

TEKST: Silje Syvertsen,
masterstudent i samfunnsgeografi

FOTO: Marte Mørk

I 2017 er det estimert at 282 aktivister ble drept og 152.455 mennesker drevet på flukt, 10.000 mer enn året før. Problematikk rundt rettigheter til bruk og eierskap av landarealer er etter 52 år med krig fortsatt vedvarende og mye av roten til at fredsprosessen skranter. Til tross for at både landets økonomi og middelklassen i landet har vokst de siste ti årene, er lokalbefolkningen, spesielt i rurale strøk, preget av fattigdom, få demokratiske rettigheter og usikkerhet. Colombia er sammen med Brasil og Mexico landet med størst ulikhet i Latin-Amerika da det skårer 51,1 på Gini Coefficient-skalaen. Det er estimert at 25 prosent av befolkningen eier hele 95 prosent av jordarealene og at 4,4 millioner bønder har utilstrekkelig med jord.

Den rurale situasjonen i landet er svært bekymringsverdig da utviklingen er stillestående og ulikheten mellom fattig og rik vedvarer. Bondeorganisasjonen ANZORC anslår at så mange som 60 prosent av småbønder mangler skjøter, og mange grasrotorganisasjoner og sosiale bevegelser har uttrykt stor bekymring

når det kommer til at urfolks og afro-colombianeres grunnlovfestede rettigheter ikke opprettholdes. Store landarealer frarøvet småbønder, urfolksgrupper og afro-colombianere har i økende grad blitt områder for nasjonale og multinasjonale investeringsprosjekter i gruvedrift, petroleum, vannkraftverk og agrobusiness. Avskogingen i landet har økt dramatisk, og aktivister og sosiale ledere som krever beskyttelse av naturområder og omfordeling av landarealer blir stadig utsatt for trakassering, trusler og drap.

Nytt håp med fredsavtalen i 2016

Store deler av lokalbefolkningen på landsbygda fikk nye håp for fremtiden da partene i fredsforhandlingene vedtok den første delavtalen som omhandler rural utvikling og omfattende jordreform. Grunnlaget for dette var å forbedre utviklingen på landsbygda og å utjevne forskjellene mellom urbane og rurale områder da konflikten både oppsto og har herjet verst i rurale strøk. Delavtalen la vekt på tilbakeføring av land til lokalbefolkningen,

formalisering av eierskap, utbygging av infrastruktur, utvikling i form av matsikkerhet, utdanning og helsetjenester. Den uthevet spesielle rettigheter for kvinner, bønder, urfolk og afro-colombianere. Avtalen beskriver opprettelsen av en landbank der tre millioner hektar skal bli tilgjengelig til fordeling til lokalbefolkningen og syv millioner hektar med småbruk skal registreres formelt som eierskap av land.

Fordeling, formalisering, en nasjonal utviklingsplan for rurale strøk og spesielle rettigheter til småbønder, urfolksgrupper og afro-colombianere. Dette kunne forbedret livssituasjonen til mange colombianere betraktelig. Den største utfordringen i dag er at mindre enn 20 prosent av fredsavtalen som helhet er implementert, og ingenting relatert til rural utvikling eller jordreform er implementert i henhold til avtalen. Frustrasjonen hos lokalbefolkningen vokser og mange har krevd at avtalen implementeres ved å arrangere demonstrasjoner. Protestene har ved flere tilfeller blitt kriminalisert og møtt med vold fra politistyrker.

Kampen om territorier og drap på miljøaktivister

For mange har opplevelsen av fredsprosessen vært økende kamper over territorier, og den rurale situasjonen som skulle forbedres gjennom avtalen har for mange blitt forverret. Da geriljagruppen FARC-EP la ned våpnene i 2017 og forlot områder de har kontrollert i årevis skulle myndighetene rykke inn og ta kontroll. Et år senere ser man imidlertid at det har oppstått et maktvakuum i områdene, hvor ulike paramilitære grupper og næringsinteresser kjemper om kontrollen. Områdene er svært ressursrike og brukes blant annet til produksjon og transport av kokablader.

Den økende kampen om territoriene har medført at Colombia har blitt et av de farligste landene for miljøaktivister etter at fredsavtalen ble underskrevet ifølge Global Witness. Minst 32 miljøaktivister mistet livet i 2017 i kampen for å beskytte naturområder fra blant annet gruvevirksomhet, fracking og palmeoljeplantasjer. Utnyttelsen av

La violencia y las armas no pueden resolver los problemas del hombre - vold og våpen kan ikke løse menneskets problemer. Fra demonstrasjon sør i Colombia.

«Et år senere ser man imidlertid at det har oppstått et maktvakuum i områdene, hvor ulike paramilitære grupper og næringsinteresser kjemper om kontrollen.»

naturressursene i landet medfører blant annet tørke og ødeleggelser av naturområder, drikkevann, dyreliv, produksjonsmuligheter og livsgrunnlag for lokalbefolkningen. Senest i mars 2018 førte oljeutslipp fra landets største oljeselskap Ecopetrol til drap på 2.400 dyr nord i Colombia og 70 familier fra nærområdet har fått medisinsk behandling for symptomer som oppkast, svimmelhet og hodepine.

Opptapping av paramilitær aktivitet

En stor trussel mot menneskelig sikkerhet i rurale områder er paramilitære og andre illegale grupper. Deres virksomhet ser ut til å ha blitt styrket de siste årene, spesielt i perifere regioner med mye kokadyrking som Chocó og Tumaco, men også i tidligere FARC-EP-kontrollerte områder. Flere av gruppene, slik som den neo-paramilitære gruppa *Autodefensas Gaitanistas de Colombia* (AGC) bruker også misnøyen rundt fredsavtalen til å rekruttere nye medlemmer. Mange tidligere geriljasoldater oppfatter ikke at myndighetene ikke tilrettelegger for deres tilværelse og misnøyen er stor ved at myndighetene ikke innfrir sin del av avtalen. Det blir derfor

observerert en urovekkende tendens til at tidligere geriljasoldater tilslutter seg paramilitær virksomhet eller organiserer seg selv i nye illegale grupper.

Sosiale ledere som jobber mot deres virksomhet og som ofte tilhører grasrotorganisasjoner eller sosiale bevegelser på venstresiden er svært utsatte for trusler og drap. Politiske aktivister som kjemper for å utjevne forskjeller, omfordeling av land og retten til demokratisk deltagelse har spesielt stått i faresonen siden fredsavtalen ble undertegnet. De kjemper for at fredsavtalen skal bli implementert og at koka-produksjonen erstattes av andre former for jordbruksprodukter. Deres krav strider med store landeieres og paramilitære gruppers interesser, som i stor grad tjener på at avtalen ikke blir implementert da de får beholde investeringsprosjekter, landområder og produksjonsvirksomhet.

Kriminalisering av sosial protest

Politiske mord på aktivister fra venstresiden har historiske røtter i Colombia. Den nye

voldsbølgen etter fredsavtalen vekker vonde minner fra tida da det politiske partiet som hadde røtter i FARC, Union Patriótica, ble nedkjempet og drept én etter én på 1990-tallet. Ikke bare er sosiale ledere spesielt utsatt, men tidligere geriljasoldater er også i fare. Et år etter at fredsavtalen ble underskrevet hadde 32 tidligere medlemmer av FARC blitt drept.

Frustrasjonen hos lokalbefolkningen vokser som følge av myndighetenes svake tilstedeværelse, håndtering av situasjonen og den langsomme implementeringsprosessen. At menneskerettighetsforbrytelser og forfølgelse av grasrotorganisasjoner fortsatt eksisterer ble tydelig da Andrés Julian Gil Reyes ble fengslet 11 dager før siste runde i presidentvalget.

Julian er daglig leder av en av Latin-Amerikagruppernes nettverksorganisasjoner, *Congreso de los Pueblos*, og har lenge jobbet for utjevning av sosiale forskjeller og omfordeling av jord i Colombia. Avtroppende president og fredsprisvinner, Juan Manuel Santos, innrømmer at drap på samfunnsledere er et av de største problemene i landet, men har lenge nektet for at det finnes en systematisk

forfølgelse.

FN har det siste året uttrykt stor bekymring knyttet til mord på menneskerettighetsforsvarere. I begynnelsen av mai var Colombia oppe til landhøring i FNs Menneskerettighetsråd. Landet mottok over to hundre anbefalinger fra til sammen 87 land angående forbedringer av menneskerettighetssituasjonen. Beskyttelse av menneskerettighetsforkjempere og sosiale ledere var et gjennomgående tema, og noe blant annet Norge vektla. Likevel har den prekære rurale situasjonen med påtroppende president Ivan Duque en svært usikker framtid i møte.

Illustrasjon: *Coordinador Nacional Agrario (CNA)*.

TO BESØK HOS FARC – ETT ÅR ETTER FREDSAVTALEN

Nord i fylket Cauca ligger det to overgangssoner der tidligere FARC-soldater har blitt demobilisert. Disse soldatene skal nå reintegreres inn i det normale, colombianske livet. Det er stor forskjell på disse to leirene.

TEKST: Trym Daniel Rødvik
Solidaritetsbrigadist i Colombia høsten 2017

Den første sona vi besøker som brigadister i Colombia høsten 2017 ligger i kommunen Miranda. Denne kommunen har hatt ei lang historie med FARC og den colombianske hærens krigføring. I det vi ankommer har vi først et møte med lokalsamfunnets representanter. Her bor det mange urfolk, i tillegg til småbrukere. Det var meningen, ifølge fredsavtalen, at FARC-bosettingene skulle bli plassert der de hadde støtte i befolkningen, for å legge til rette for integreringa i det sivile livet. Her i Miranda har de ikke støtte, og sliter med å integrere seg. Allikevel godkjente lokalsamfunnet plasseringa av overgangssona her. «Vi støtter freden, derfor sa vi ja. Urfolk kan tilgi, men ikke glemme», sier Ernesto Cundas. Vi går videre inn i grenda og møter etterhvert ei gruppe med eks-soldater som sitter og snakker sammen. Da de kom hit, var alle husa hæren skulle bo i ferdigstilt, men ingenting var klart til å ta imot geriljaen. De måtte bygge husa og romma sjøl, men det var bare materialer nok til halve leiren. «Hvorfor?», spør de seg.

I den andre sona, som ligger i kommunen Buenos Aires, også i Cauca, møter vi en ganske annen situasjon. Her er det meste ferdig, folk har begynt å male husa og lage tradisjonelle påbygg fra stillehavskysten, der

flere av eks-soldatene er fra. «Her bygger vi et museum, som snart er ferdig», forteller Isabel Vargas (aliasnavn) mens hun viser oss rundt i den nye landsbyen. «Vi har et prosjekt der vi skal starte med økoturisme, for å vise folk hvordan det var å leve som geriljakrigere». I FARC-leiren i Buenos Aires har de også påbegynt et bibliotek og et utdanningsprosjekt. Isabel forteller at det er masse kunnskap hos FARC som ikke blir anerkjent av det colombianske samfunnet. De har leger som har kompetanse på amputasjoner, sykepleiere som har tatt imot fødsler, lærere og folk med mediekompetanse, som sørga for informasjonsspredning når geriljaen var ute i skog og fjell. «Denne kunnskapen kan komme til nytte i samfunnet, det vi trenger er å få papirer og hjelp til å få formell utdanning», sier Isabel. Menneskene i denne bygda er også svært aktive i det politiske partiet, i FARC-ers lokallag. Isabel kommenterer at mange drar hjem til familiene sine og driver politisk arbeid hjemmefra, det er ikke nødvendigvis slik at de som drar fra overgangssonene går tilbake til geriljavirksomhet som dissidenter. I den første leiren, i Miranda, hadde de fleste dratt. Det var umulig å få seg jobb, forteller flere av FARC-folkene vi møter. Når de dro ned til bygda for å lete etter arbeid, kom alltid

I leirene bor det også barn, og disse går i selvorganiserte barnehager, her illustrert ved et bilde fra Santa Lucía i Itüango, Antioquia. Foto: Sully Reed.

I leiren i Miranda ventet de i desember fortsatt på materialer til å bygge ferdig husene sine. Foto: Trym Daniel Rødvik.

Veggmalerier og bannere pryder vegger både ute og inne. Foto: Trym Daniel Rødviik.

spørsmålet om hvor de var fra. Kunne de ikke svare, skjønte de at de var fra den nylig etablerte bygda med eks-soldater, som ikke var spesielt velkommen i området. Derimot hadde de i leiren fått penger fra en veldedig organisasjon ingen huska navnet på. Pengene var øremerka et prosjekt der de kunne starte med hønsedrift. De hadde kjøpt inn materialer og bygde et hønsehus på eiendommen. Så mye å skryte av var det ikke, men de holdt seg opptatt inntil videre.

I leiren i Buenos Aires møter vi Yuheni Izquierdo, som har vært med i FARC i mer enn 33 år. Hun sier at det å ta til våpen ikke er noe man gjør fordi man liker det, men noe en gjør fordi en må. «Vår realitet er et politisk liv. Det vi vil ha er en endring til et alternativt samfunn. Prosjektet vårt er et kollektivt prosjekt». Hun påpeker at målet alltid har vært å gå sammen med lokalsamfunnene. Hun vil ha en solidarisk økonomi. Målet er å få være med i politikken, og å få innflytelse over hvordan man skal endre livet på landsbygda. «Vi har alltid trodd at vi kunne få til en fredsavtale, og at de ville følge opp. Vi har trodd på folket, men de stemte nei til avtalen. Det er mange som ikke har opplevd volden, som hovedsakelig har foregått på landsbygda. Regjeringa har ikke innfridd på avtalen»,

sier hun. «Vi har kjempet for at disse overgangssonene skulle være verdige steder å bo. Vi har ikke noe sted å dra».

Staten betaler eks-soldatene 600 000 pesos i måneden, ifølge Izquierdo, det tilsvarer i underkant av 2000 norske kroner. Izquierdo poengterer at det ikke er nok til å forsørge en familie. Det er allikevel omtrentlig det de skulle få gjennom avtalen, som var 90 prosent av den offisielle minimumslønna. Denne var på 737 717 pesos i 2017. Pengestøtta skal ifølge avtalen ta slutt i juni/juli i år. «På dette stedet er det bare stein, det er vanskelig å dyrke ting i denne sonen». For Izquierdo er det umulig å forstå at de har blitt plassert et sted det er vanskelig å drive jordbruk, når de ikke får mer penger enn det de gjør. Hun understreker også kunnskapen som er i FARC og behovet for å få det anerkjent. I tillegg er behovet for utdanning stort for de som ikke har annen utdanning enn erfaring fra FARC.

Izquierdo ble med i FARC fordi hun bodde i en sone der militæret var spesielt voldelige mot lokalbefolkninga. FARC var de som kjempa imot og var der for folket. Militæret fjerna folk og sendte de på flukt for at rike landeiere skulle kunne ha mer jord. Det eneste som var igjen for henne var geriljaen. Familien

flykta og ble interne flyktninger. Colombia var i 2016 det landet i verden med flest interne flyktninger, med 6,9 millioner internt fordrevne toppa de lista over Syria med sine 6,6 millioner internt fordrevne, ifølge den colombianske avisa *Vanguardia Liberal*. «Nå er vi ikke bevæpna, vi føler oss ikke trygge her», sier Izquierdo og legger til at FN faktisk burde følge opp implementeringa av fredsavtalen, men det gjør de ikke.

Ifølge punkt 3 i fredsavtalen mellom FARC og den colombianske regjeringa skulle eks-soldatene få tilgang til helsetjenester, pensjoner, utdanning, bolig, psykisk og sosial hjelp, familiegjengeningsprogrammer og fritidsaktiviteter. Man skulle også etablere et system for å garantere sikkerheten til det nye politiske partiet. Det samme systemet skulle beskytte sosiale organisasjoner, menneskerettsorganisasjoner og lokalsamfunn over hele landet. Både Isabel Vargas og Yuheni Izquierdo som vi møtte i Buenos Aires stiller seg svært kritiske til regjeringas implementering av avtalen, og viser til manglende vilje til å skape fred. Det har de god grunn til, for i 2016 og 2017 ble 283 mennesker drept som følge av sin politiske organisering, ifølge det uavhengige nettmagasinet *Colombia Plural*. Ifølge det

venezuelanske nettstedet Aporrea, ble 27 personer drept i januar 2018, og to personer fra FARC's politiske parti ble drept i starten av februar. 9. Februar 2018 melder NRK om at FARC innstiller sin valgkamp i frykt for kandidatenes sikkerhet.

Det er lite som tyder på at staten vil gjøre noe mer for folka som bor i de to leirene vi besøkte i Cauca. Det kan være mange årsaker til forskjellene på leirene. Blant annet kan man kanskje si at de mer ressurssterke personene fra geriljaen var samla i den siste leiren. Kanskje de som hadde mer utdanning og var høyere på rangstigen innad i FARC? På den andre siden var det kanskje vanskeligere å etablere seg i Miranda, der de måtte forholde seg til et lokalsamfunn med dårlig forhold til geriljaen. Men alle stiller det samme spørsmålet: hvorfor vil ikke staten ha fred? Den manglende implementeringa av avtalen vil ikke akkurat bedre forholdet mellom landsbygda og Bogotá. Her er det så mye potensiale, men maktpolitikernes korrupsjon og grådighet hindrer folk i å få et verdig liv. Den som bare har individuelle aspirasjoner, vil aldri forstå en kollektiv kamp.

URIKTIG FORRETNING FANGER CO₂

Henrik Wiigs kronikk om oljepalmer som fanger CO₂ i Colombia legger skjul på korrupsjon, miljøskader og lovbrudd.

TEKST: Ole Fagerheim

Medlem av redaksjonen og bachelorstudent i miljø- og utviklingsstudier, NMBU.

29. januar i år publiserte Henrik Wiig en kronikk i Bergens Tidende om biodrivstoff fra Colombia. I kronikken skrev han blant annet at «Riktig palme fanger CO₂», men riktig for hvem? Wiig forsvarer et norsk selskaps investeringer i en planlagt oljepalmeplantasje på savannene Los Llanos i Colombia. Selskapet som står bak prosjektet blir beskyldt for forurensning av jord, vann og luft, og eierne har en forhistorie med korrupsjon på samme eiendom. Henrik Wiigs forsøk på å vende oppmerksomheten mot oljepalmenes evne til å fange CO₂, bidrar til å skjule prosjektets realiteter og historie.

Tvilsom forretning presenteres som løsning for klimaendringene

Forretningen Wiig forsvarer er i regi av Prestige Colombia S.A.S, eid av brødrene Ole Martin og Kristian Siem. På de folketomme savannene i Colombia har Siem-brødrene anskaffet seg 600 km² jord for å produsere biodrivstoff. Eiendommen går under navnet «El Cimarrón» og befinner seg like ved grensen til Venezuela. Her planlegger Prestige å plante afrikansk oljepalme for å forsyne Norge med biodiesel. Selskapet kommer med storslåtte løfter om å dekke 7 prosent av Norges energiforbruk. Men, det er ikke første gang selskapets eiere har prøvd seg på slike prestisjefylte prosjekter.

Rundt 2000-tallet ønsket brødrene å starte

kvegdrift på El Cimarrón. Gravemaskiner og utstyr ble fraktet inn, og jordområder ble klargjort for beite. I 2004 ble det avdekket, av journalist Kristine Moody i magasinet Kapital, at brødrene forhandlet med storsvindler Lars Arne Haugen og at «styreformann Ole Martin Siem farer glatt med usannheter både overfor aksjonærer og norsk rettsvesen i sin umoralske forretningsdrift». Moody melder også om manglende lønn til arbeidere for flere måneder, enorme utgifter på hotell og restaurant og pengesummer overført til Haugens privatkonto. Avsløringene førte til rettsak mot Haugen og brødrene, hvorpå Siem-brødrene til slutt ble dømt i Høyesterett for svindel og korrupsjon. Kvegranchen ble dermed nedlagt.

Prestiges eiere har altså en forhistorie de helst vil glemme, men nå skaper de nok en gang trøbbel på El Cimarrón. Det er derfor på sin plass å vende oppmerksomheten mot dagens prosjekt.

Brødrene forvandler sin forretningsprofil og vil tjene seg rike på biodrivstoff. Norge har forplikta seg til å møte EUs krav om 20 prosent nasjonalt energiforbruk fra fornybare kilder. Dermed kan de ta nytte av det nye markedet.

Slik Prestige fremstiller prosjektet vil oljepalmene fra savannene i Colombia

utelukkende bidra til fornybar energi og CO₂-fangst. Ifølge forretningsplanen kan plantasjen angivelig bremse klimaendringene, men planen viser store mangler i praksis. For det første er det usikkert om økosystemet kan tilbakeføres etter en slik plantasje er påbegynt. Savannene i Los Llanos har ualminnelig mye nedbør og ville normalt vært skogkledt, men skogvekst begrenses på grunn av et hardt lag rett under overflaten som trerøtter ikke trenger gjennom. Hvis dette underlaget brytes opp for å plante oljepalmer er det usikkert om økosystemet kan gjenoppta sin opprinnelige form senere. Dette nevnes ikke i selskapets miljøutredning.

Videre mangler forretningsplanen undersøkelser av dyre- og planteliv på lokalt nivå. Mens konsekvensutredningen baseres på forskning fra plantasjer i Indonesia kan det oppstå uforutsette problemer for arbeidere og det biologiske mangfoldet dersom prosjektet på El Cimarrón igangsettes.

I tillegg vurderes kun de tekniske aspektene ved produksjonen, blant annet palmenes evne til å fange CO₂ og nettoutslipp av drivhusgasser i transport. Palmene har en levetid på 25-30 år og fanger CO₂ på kort sikt sammenliknet med solide tresorter. De rent tekniske virkningene av prosjektet er altså svært begrensede for hvilke konsekvenser prosjektet vil ha.

For å bekjempe klimaendringene holder det ikke med rent tekniske hensyn. Uten lokale undersøkelser, undergraves mer tvilsomme miljøpolitiske, sosiale og etiske sider ved prosjektet.

Strider med nasjonale retningslinjer

Prosjektet vil få lokale miljøkonsekvenser i Colombia, og bryter dermed nasjonale miljøretningslinjer. Resgrow, et norsk konsulentfirma drevet av Henrik Wiig, har ignorert lovbrudd og miljøskadene. Firmaet har ansvar for forretningsplan og arbeider på vegne av Prestige. Ifølge Resgrow sin utredning vil ikke prosjektet ha alvorlige konsekvenser på El Cimarrón, istedenfor, hevder forretningsplanen at biologisk mangfold vil øke, vanntilførsel er uproblematisk og prosjektet vil fange mer CO₂ enn det slipper ut. Disse påstandene strider med fakta.

Prosjektet har allerede forårsaket lokale miljøskader. Ifølge Prensa Libre, en lokal radio- og nyhetskanal, har prosjektet forurenset luft, vann og jord i områder nær raffineringsmaskinene. Resgrow's forretningsplan og miljøvurderinger utelukket at slike hendelser ville finne sted. Tydeligvis går ikke alt som planlagt.

Selskapet er sanksjonert av colombianske myndigheter og under etterforskning for

PALMEOLJEPLANTASE: Utsikt over palmeoljeplantasje i Java, Indonesia. Foto: Achmad Ramin Taim.

PALMEOLJEHØSTING: Oljepalmen er hele ti ganger raskere å dyrke enn andre oljetyper, som soya og raps, noe som forklarer dens økende popularitet. Foto: Stan Lupo.

brudd på retningslinjer for avfallshåndtering. Det regionale overvåkningsorganet for miljø, Corporinoquía, viser i sin rapport at 625 hektar har blitt klargjort og plantet uten tillatelse. Rapporten viser også til et dusin forskjellige tre- og buskarter som har blitt avskoget uten godkjenning. Ifølge rapporten strider dette med tre nasjonale dekreter som stiller krav til dumping av avfall, bruk og tilførsel av grunnvann og lisenser for avskoging. Til tross for Resgrows vurderinger, forårsaker prosjektet altså miljøskader og bryter nasjonale retningslinjer for miljø.

Det er klart at miljøskadene er direkte forårsaket av prosjektet. Dessverre er Corporinoquía kjent for å være en korrupt organisasjon og har tidligere tatt imot bestiktelser for å endre rapporter. Derfor er det enkelt for selskapet å legge skjul på miljøskader og lovbrudd for det norske og colombianske publikum. Ironisk nok fortsetter Siem-brødrene samme mønster

fra 14 år tilbake på El Cimarrón – de lurte medaksjonærer ved å tilbakeholde informasjon.

Samtidig hevder Wiig i sin artikkel at «riktig palme fanger CO₂». Men hvor riktig er egentlig *forretningen*?

Henrik Wiig sitt innlegg i Bergens Tidende belyser ikke de lokale miljøskadene eller forretningens mangel på tillatelser. Samtidig ignoreres eiernes forhistorie på El Cimarrón. Istedenfor presenteres kun de tekniske fordelene ved oljepalmens evne til å fange CO₂, mens økologiske, politiske, sosiale og økonomiske ulemper oversees. Informasjonen som tilbakeholdes fra offentligheten, myndighetene og investorer bidrar til at prosjektet fremstilles som et «riktig» valg i kampen mot klimaendringene. Riktig palme gjør ikke opp for uriktig forretning.

INGEN FRED I COLOMBIA TROSS NORSK DRAHJELP. HVA SKJEDDE ERNA?

Erna Solberg besøkte i vår Colombia fra 9. til 11. april for å snakke om landets fredsprosess og næringsvirksomhet. Før Solberg snakker mer om fredsprosessen i Colombia er det viktig at hun lytter, observerer og lærer. Det ble veldig feil sist hun snakket om fred i Colombia.

Fra talerstolen på World Economic Forum i Davos erklærte Erna Solberg, 18. januar 2017 at Norge hadde bidratt til å skape fred i Colombia. Var hun historieløs, naiv eller blendet de økonomiske mulighetene i et fredelig Colombia statsministerens evne til å tenke rasjonelt? Hennes tale var rettet mot internasjonalt næringsliv i regi av YARA. Det forklarer hvorfor, men forsvarer ingenting. Den gang skrev jeg en kronikk og understreket at det ikke er fred i Colombia. Det er det ikke i dag heller, ett år etter. I min kronikk vektla jeg tre elementer som tilsa at det var langt igjen til endelig fred i Colombia.

- **ELNs pågående fredssamtaler i Quito**
Da, som nå, var det fremdeles en annen væpnet, aktiv gerilja i landet. Tross i fredsforhandlinger var ELN tilstede på landsbygda og hadde 2500 væpnede soldater.
- **De paramilitære vil tette maktvakuemet etter FARC**
Da FARC trakk seg tilbake til demobiliseringssonene ble det skapt et maktvakuum på landsbygda. Mange fryktet at dette vakuemet ville bli tettet av voldelige paramilitære styrker med tette bånd til narkotikahandel og ulovlig

utvinning av naturresurser.

- **Fredsavtalen var i havn, ikke fredsprosessen**

Veldig tidlig i fredsprosessen var problemene allerede mange og vanskelige. Demobiliseringssonene var ikke ferdige, midler ble ikke frigjort, FARC-soldater deserterte, tidsfrister ble flyttet og det hele virket å mangle et helhetlig forløp.

Disse tre elementene er fremdeles aktuelle og skumlere enn noen gang.

ELN

Etter fredsavtalen med FARC var underskrevet 24. november 2016 uttalte president Santos at det ikke er fred i Colombia før en fredsavtale er underskrevet med landets nest største geriljagruppe, ELN. I februar 2017 startet endelig fredssamtaler mellom colombianske myndigheter og ELN i Quito, Ecuador. En måned etter at Erna Solberg hadde erklært fred i Colombia. Fredssamtalene i Quito har vært preget av uenighet og stor avstand mellom partene. I oktober 2017 brøt våpenhvilen mellom partene sammen og scenariet Santos fryktet ble realitet. Siden har det vært «stop and go» i fredsforhandlingene frem til de brøt helt sammen 29. januar i år.

TEKST: Jacob B. Stockfleth.
Medlem av redaksjonen.

FOTO: Nelson Cárdenas

«Myndighetene i Colombia er ikke tilstede på landsbygda og klarer ikke å beskytte sin egen befolkning og deres rettigheter.»

Etter en meget blodig helg erklærte Santos at nok er nok og at forhandlingene er ferdige inntil videre. Da hadde ELN sprengt en politistasjon i Barranquilla i et angrep som kostet fem politimenn livet og skadet 40 personer. I begynnelsen av mars besvarte myndighetene provokasjonen og angrep en ELN-kolonnie. Ti ELN-soldater ble drept og tre ble tatt til fange. Det er ikke fred i Colombia.

Et maktvakuum fylles

Befolkningen på landsbygda hadde rett i å frykte at paramilitære grupperinger ville ta kontroll over tidligere FARC-kontrollerte områder. Volden har eskalert og hver uke drepes det sosiale ledere og/eller aktivister som utøver sine grunnlovfestede menneskerettigheter. De blir drept fordi de står i veien for korrupsjon, ulovlig utvinning av naturressurser eller benytter seg av ytringsfriheten. 7. februar skrev NRK at Colombia har blitt et av de farligste landene i verden for miljøaktivister. Siden fredsavtalen ble skrevet under har 32 miljøaktivister blitt drept i områder der store konsern forsøker å tvangsflytte befolkningen. Paramilitære grupper fungerer som vaktelskaper og «tar seg av» de som ikke vil flytte fra livene de har bygget. Myndighetene i Colombia er ikke tilstede på landsbygda og klarer ikke å beskytte sin egen befolkning og deres rettigheter. Det er ikke fred i Colombia.

De misfornøydes fredsprosess

Det er ikke mange i Colombia som vil karakterisere fredsprosessen som vellykket, til det var den rett og slett for dårlig planlagt. Allerede den første måneden ble det lagt frem planer om hvordan den kunne

utsettes. Til slutt ble seks til åtte måneder. 18. mars i år kunne NRK berette om den frustrerte kommandanten, Oscar «El Paisa» Montero. Den tidligere lederen for FARC sine elitestyrker, Teófilo Forero truer med å trekke ut i jungelen med sine styrker og fortsette kampen for rettferdig jordfordeling, hvis ikke myndighetene snart leverer det de har lovet. Myndighetene på sin side sitter handlingslammet i Bogotá, kneblet av kongressens sterke opposisjon som har vært imot fredsavtalen fra første stund. Det har ført til at myndighetene til nå kun har levert snaue 20 prosent av lovnadene fra fredsavtalen. Rundt hundre soldater har allerede desertert fra demobiliseringssonen Miravalle, som ledes av den høyt respekterte kommandanten. Mange har sluttet seg til paramilitære grupperinger. Det er ikke fred i Colombia.

Regnskogsvokteren og den gamle tralten

Mange med et engasjement for Colombia og Latin-Amerika ventet spent her hjemme for å høre hva Solberg hadde foretatt seg under sitt møte i Colombia. Hvem hadde hun snakket med og hvem hadde hun lyttet til, hvor ville oppmerksomheten hennes være? På regjeringen.no sto det at hun ville snakke om fredsprosessen og næringsvirksomhet. Det er liten tvil om at Solberg ser på Colombia som et land med store investeringsmuligheter. Men ville hun også lytte til den colombianske landsbygda? Observere og lære av de som har levd med den voldelige konflikten, og nå den kollapsende freden, for å forstå hva som har gått galt i denne fredsprosessen? Eller ville hun adressere de enorme korrupsjonsutfordringene landet står ovenfor?

Dessverre valgte Solberg og norske myndigheter den minst kontroversielle og mest konfliktskyende tilnærmingen til toppmøtet. Bildene som kom tilbake til Norge var av en smilende Solberg sammen med Santos i regnskogen. Rapportene omhandlet en avtale mellom Norge og Colombia, der Norge forplikter seg til å betale Colombia 400 millioner kroner i året dersom de lykkes i å redusere avskogingen av regnskog. Det er vanskelig å kritisere Solberg for å inngå en avtale om å redusere tjuvhogst i regnskogen. Likevel er det en feig og enkel løsning å se den andre veien ved å love bort penger framfor kunnskap, erfaring og et aktivt engasjement. Når hun så uttalte seg til pressen avslørte hun nok en gang sin ignorante distanse til de virkelige problemene i det colombianske samfunnet.

«Det er ingen tvil om at økningen av ulovlig avskoging i områder FARC har hatt kontroll over etter fredsløsningen er et lite tilbakeslag. Men sånt skjer når man faktisk oppnår et annet mål, nemlig fred.»

Foruten å være en veldig dårlig komponert setning er dette et skremmende testament som understreker vår statsministers mangel på kunnskap. Fred er ikke fravær av krig.

Skumle banale løsninger

«El Paisa» etterlyser midler til å drive fiskeoppdrett og landbruk i ulendte fjellområder. Hvis Solberg og Norge virkelig vil bidra i fredsprosessen får de ikke en bedre pasning enn dette, den virker ferdigscora. Dessverre blir åpenbare muligheter med banale løsninger sjeldent utnyttede sjanser i

det store spillet, og det er ikke overraskende at Norge ikke grep denne. Det var likevel mange som hadde håpet at Solberg kunne legge et visst politisk press, å rette oppmerksomhet mot den enorme korrupsjonen, de mange drapene på aktivister og samfunnsledere og den uakseptable straffefriheten som råder for de som dreper dem. Hvem vet hva Solberg og Santos snakket om bak lukkede dører? Det fikk vi dessverre ikke vite. Likevel ble Colombias største problemer, nok engang, oversett og oppmerksomheten rettet mot Erna som person og hennes innsats for å redde regnskogen. De mange millioner colombianere som hver dag kjemper for grunnleggende menneskerettigheter mens de frykter for livet, satt nok ikke arepaen i halsen da Solberg forlot Colombia uten tellende resultat. Men Erna hadde muligheten til å vise denne delen av befolkningen at det finnes løsninger og at norske myndigheter ser og forstår deres håpløse situasjon. Den tok hun ikke.

PS! Det er ikke fred i Colombia.

9. APRIL: Statsminister Erna Solberg ble tatt imot av Colombias daværende president, Juan Manuel Santos, på sitt tre dagers besøk til Colombia.

I TOG MOT VOLD OG MACHISME

Femicidios, drap på kvinner, fekk hovudfokus då feministar samla seg for å feire den internasjonale kvinnedagen.

TEKST: Kai Viljar Eidsvik

På styltrer for retten til å leve trygt og til sjølvråderett.

I León, den nest største byen i Nicaragua, samla folk seg i 8.-marstog for å feire den internasjonale kvinnedagen. I likheit med feministar over heile verda samla dei seg for å protestere mot drap på kvinner, machokultur, kjønnsdiskriminering og hatkriminalitet mot LHBT-personar, og for å kjempe for tiltak for rettferd for valdsoffer og likelønn i arbeidslivet.

«Å ikkje anerkjenne *femicidios* er å ikkje anerkjenne lov 779». *Femicidios* blir brukt om drap på kvinner som skjer fordi dei er kvinner, for eksempel partnardrap eller drap etter seksuelle overgrep. I fjor blei det registrert 63 drap på kvinner i Nicaragua, der 51 av dei blei registrert som *femicidios*. I Nicaragua skal lov 779 beskytte mot vald i heimen og partnardrap. Likevel blir drap på kvinner underprioritert som samfunnsproblem, i følge dei feministiske organisasjonane.

Den feministiske gruppa *Colectiva libres, seguras y diversas* var taktgivarar til slagord som «Vi vil ikkje ha menn som drep oss» og «Alarm! Alarm! Kva er det som vandrar? Den feministiske kampen gjennom Latin-Amerika!»

Kvifor går du i 8. marstoget?

Cynthia Darce, aktivist i organisasjonen «Mujeral en acción»

Eg går i tog fordi eg vil markere den internasjonale kvinnedagen! Vi har masse utfordringar vi må ta tak i for å bli kvitt den generelle machokulturen i det nicaraguanske samfunnet. Vi må få slutt på kvinnedrap, voldtekter og vold i heimen. Overgripingar må straffast, det er å gi rettferd til offera. Eg må også kunne gå i gatene utan å bli plaga av menn. Organisasjonen min jobbar også for at abort ikkje skal vere straffbart og for at det skal bli lettare for kvinner å delta i og vere likestilt i arbeidslivet.

Jaqueline Guido Cabrera, aktivist i «Colectiva libres, seguras y diversas»

Eg går i 8. marstoget fordi eg vil bekjempe heile den patriarkalske samfunnsstrukturen! Vi må utvide synet vårt på kva ei kvinne skal vere, patriarkatet er så normalisert at vi ikkje ser potensiala i kvinner. Kvinner må ofte fokusere på å vere ei god mor og å gjere husarbeid, og får dermed ikkje utforske alle dei andre potensiala sine. Ein blir på ein måte tvunge til å redusere seg sjølv om ein vil vere ei «god kvinne».

Nidia del Carmen Rivas, mor og menneskerettsaktivist

Eg går i tog for å hedre sønnen min, Jerry José Peralta Rivas. Han blei drept i 2015, og eg trur han blei drept fordi han var homo. Vi treng betre sikkerheit for LHBT-personar. *Red: Ein person blei sikta for drapet på Peraltas, men frifunne til tross for tekniske bevis mot han. Frifinninga utløyste protestar i LHBT-miljøet i Nicaragua.*

PRESIDENTVALGET I BRASIL: INTET KAN UTELUKKES

På mange måter er Brasil inne i en unntakstilstand, selv om det formelle demokratiet synes å være intakt.

Sitter ikke Luiz Inácio Lula da Silva i presidentpalasset etter valget er det fordi han sitter i fengsel. Det er helt åpent hvem som vil vinne presidentvalget i Brasil i oktober i år. Først burde vi kanskje spørre: blir det presidentvalg i det hele tatt? Første runde av valget er planlagt 7. oktober og andre runde 28. oktober. Uten den venstreorienterte Lula på startstreken har minst fem-seks kandidater en sjanse til å vinne – ikke minst en fra den ytterste reaksjonære høyrefløyen. Frykt for militær innblanding i brasiliansk politikk økte etter at hær sjefen Eduardo Villas Bôas sendte ut en kryptisk melding på Twitter: «hæren er imot straffefrihet og ville derfor stå opp for å forsvare nasjonens interesser.» Den kontroversielle meldingen kom dagen før Høyesterett skulle vurdere om Lula skulle slippe fengsel så lenge ankemulighetene ikke var uttømt. Mange tolket hær sjefen dithen at han mente hæren skulle gå til aksjon, det vil si gjennomføre et kupp, dersom Høyesterett ga 'straffefrihet' til Lula. Heldigvis reagerte mange militære mot dette. Sjefen for Brasils flyvåpen, Nivaldo Luiz Rossato, sendte ut en erklæring om at de militære måtte respektere grunnloven og ulike politiske syn, og at de ikke måtte øke polariseringen i det brasilianske samfunnet.

Kampen mot venstresida

Ifølge den kjente filosofen Vladimir Safatle har høyresida i brasiliansk politikk for lengst gått til krig – en borgerkrig mot venstresida, Arbeidernes Parti (PT) og dets leder Lula. Han mener at «folk på venstresida fortsatt tror at de lever i et normalt demokrati». De forbereder seg til valg slik de har gjort regelmessig siden demokratiet ble gjeninnført

på 1980-tallet. De tar ikke inn over seg at det ble begått et juridisk parlamentarisk kupp, etter en høyst tvilsom riksrettssak i 2016 da president Dilma Rousseff ble avsatt som president. Kuppet blir ikke avsluttet før høyresida har klart å avskaffe de fleste sosiale og økonomiske forbedringene som ble oppnådd under Lula. Derfor innebærer kupp-prosessen også at Lula skal forhindres fra å kunne stille til presidentvalget, og at landets største og mest populære parti, PT, blir knekt. Dersom venstresida ligger an til å vinne, for eksempel med Lula som kandidat, vil det bli gjort forsøk på å stoppe valgene, ifølge vensteradikalere som Safatle. I månedene frem mot valget står Lula i sentrum. Sitter ikke Lula i presidentpalasset etter valget er det fordi han sitter i fengsel. Han leder suverent på meningsmålingene. Mellom 34 og 37 prosent av landets befolkning ønsker han som president. Av de som sier de skal avgi stemme, får han mellom 40 og 45 prosent allerede i første valgomgang. Mellom 47 og 49 prosent av befolkningen sier de vil stemme på ham i andre valgomgang; mellom 30 og 32 prosent sier de vil stemme på motkandidaten.

Lulas usikre fremtid

Men nå har Lula blitt dømt til 12 års fengsel for «passiv korrupsjon», på syltynt bevisgrunnlag. Høyesterett vedtok med seks mot fem at han kunne fengsles selv om han hadde videre ankemuligheter. Sjefsanklageren Sérgio Moro utstedte arrestordre på ham 5. april. Allerede dagen etter var det protestdemonstrasjoner i hele Brasil, og Lula forskanset seg på stedet der han startet kampen for arbeiderklassen

TEKST: Einar Braathen og Yuri

Kasahara

Seniorforskere ved By- og
Regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet –
Storbyuniversitet.

FOTO: Andrea Lyngholm
«Aqui jaz a justiça do Brasil» - her ligger Brasils rettferdighet. Vampyrene bak kista representerer høyesterettsdommerne som fikk Lula fengslet.

og demokratiet i 1970-årene – i huset til metallarbeidernes fagforening i São Bernardo do Campo, São Paulo. Ingen samler venstresida og arbeiderklassen så mye som Lula, og ingen splitter Brasil så mye. Hatet mot Arbeiderpartiet i Norge fra ytterste høyre blekner totalt mot raseriet store deler av middelklassen viser mot Lula og PT. Lula har gjort et formidabelt comeback siden i fjor, ved å besøke viktige deler av landet med sin «Karavane for Brasil», slik han også gjorde på 1980- og 1990-tallet for å forberede sitt kandidatur. Hvis landets konservative politi- og domstolsapparat lykkes i å fengsle Lula, kan det hende presset fra folket maktet å få ham ut igjen, men det blir likevel høyst uvisst om han blir godkjent som kandidat. Personer med fellende dom bak seg har nemlig ikke lov til å stille til valg ifølge loven om rent rulleblad, «Ficha Limpa».

Venstresidas kandidater

Hvem blir i så fall PTs kandidat hvis Lula tvinges til å trekke seg? De fleste peker da på Fernando Haddad, økonom, tidligere utdanningsminister og borgermester fra 2013 til 2016 i São Paulo. Han er dyktig, men ansett for å være en blek teknokrat – helt uten karisma eller folkelig utstråling. Uten karisma har man vanligvis liten sjanse til i vinne valg i

Brasil, særlig ved årets presidentvalg. En annen kandidat er Jaques Wagner. Han har karisma, men er etterforsket for korrupsjon fra tiden han var guvernør i Bahia. Dermed blir det spenning knyttet til hvem på venstresiden, eller sentrum-venstre, som får flest stemmer, og om han/hun går videre til andre valgrunde. Foreløpig verserer disse kandidatene:

A) *Fernando Haddad fra PT.* Men siden PT tviholder på Lula som kandidat, og ikke trenger ta en endelig beslutning før to måneder før valget, altså i i august, vil en kandidat som Haddad få problemer med å få sving på valgkampen. Derfor er det sannsynlig at han heller stepper inn som visepresident for en annen kandidat fra venstresida.

B) *Ciro Gomes, fra det sosialdemokratiske partiet PDT.* Både Gomes og PDT har vært nære allierte med Lula og PT siden 2003. Gomes er en dreven politiker og skarp i uttalelsene. Han har vært guvernør i Ceará i nordøst-Brasil, der Lula har hatt sin største velgerbase. Han er i skrivende stund den av venstrekandidatene som får størst oppslutning på meningsmålingene dersom Lula ikke får stille. Mange i PT går inn for å støtte hans «jo før, jo bedre».

C) *Manuela D'Ávila*, fra Brasils Kommunistparti (PC do B), som også er en nær alliert av Lula og PT. Partiet står sterkt blant tillitsvalgte i student- og fagbevegelsen. Manuela er en relativt ung kandidat fra Porto Alegre i sør og hun har vært en dyktig representant for venstresida i Kongressen de siste årene.

D) *Guilherme Boulos*.

36 år gamle Boulos fra Partiet for Sosialisme og Frihet (PSOL) er lederen for 'De takløse arbeidernes bevegelse' (MTST). MTST har ledet viktige hus- og landokkupasjoner i São Paulo-regionen og etter hvert spredt seg til andre deler av Brasil. MTST er søsterorganisasjonen til MST, de jordløses bevegelse. PSOL står spesielt sterkt i Rio de Janeiro, har respekterte folkevalgte over hele landet og har styrket seg særlig blant ungdom og studenter de siste årene. Et aktivistenes parti. Men partiet anses for å være for preget av intellektuelle typer. Det er et åpent spørsmål om Boulos, som er utdannet filosof, men nyter en viss folkelig «karisma», kan lede partiet til et visst gjennombrudd blant velgerne.

Et skremmende scenario er at venstresida

splittes mellom minst fire gode kandidater, slik at ingen av dem går videre til andre runde. Tiden vil vise om de klarer å danne en felles front med en felles presidentkandidat – det er lov å trekke sitt kandidatur inntil slutten av august.

Sentrumskandidatene

Den største svakheten ved de nevnte venstrekandidatene er at alle kommer fra middelklassen, uten bakgrunn i fattige kår slik som Lula. 52 prosent av velgerne har sagt at det avgjørende for deres valg er om kandidaten 'kommer fra folket'. Akkurat der kommer de to heteste kandidatene fra 'sentrum' i brasiliansk politikk godt ut:

1. *Marina Silva*. Marina arbeidet med gummiarbeidernes leder, Chico Mendes, i Amazonas. Hun ble senere senator for PT og miljøminister i Lulas regjering fra 2003 til 2008. Så brøt hun ut og startet en egen bevegelse, som i dag kalles Rede'- «nettet». Hun fikk 19 prosent av stemmene i 2010, da hun stilte for De Grønne. I 2014 fikk hun 21 prosent av stemmene. Hennes venstreprofil har blitt stadig mer uklar, og hennes grønnfarge utvasket. Men hun har en sterk appell blant landets evangelisk kristne fattige

FOTO: Andrea Lyngholm
«Lula inocente, Lula livre» - Lula er uskyldig, leve Lula.

«Selv ikke den verst tenkelige utviklingen kan utelukkes.»

FOTO: Cristian Peña

Det ble arrangert mange demonstrasjoner i forbindelse med fengslingen av Lula i april.

– hun er for eksempel imot liberalisering av landets ekstremt strenge abortlovgivning. Likevel, partiet hennes er svært lite, med bare tre representanter i Kongressen. Hun er totalt avhengig av allianse med andre.

2. Joaquim Barbosa. Barbosa var den første svarte lederen for Brasils høyesterett fra 2012 til han gikk av i 2014. Han var med å dømme en rekke PT-politikere for medvirkning i den såkalte Mensalão-skandalen fra 2005. Han blir også sett på som «dommeren som holdt sin stand inn i kampen mot korrupsjonen» fra 2014, etter skandalene rundt oljeselskapet Petrobras. I april 2018 meldte han seg inn i Brasils Sosialistparti (PSB), som er blitt et anti-PT sentrumparti. Han lå lenge godt an på meningsmålingene, men han fikk likevel ikke PSBs støtte fordi mange derfra heller ville inngå i en allianse med høyresidas Alckmin. I mai meddelte derfor Barbosa at han trakk sitt kandidatur.

Høyresidas muligheter

Når det gjelder høyresida er Geraldo Alckmin den mest sannsynlige kandidaten til PSDB, det ledende sentrum-høyrepartiet. Alckmin ble slått av Lula i presidentvalget i 2006 og var tidligere guvernør i São Paulo. Han anses for

å være en dugelig administrator, men mangler karisma og oppnår bare én-sifrede tall på meningsmålingene. Dessuten kan en dommer stoppe hans kandidatur på grunn av tidligere saker med ulovlig valgkampfinansiering.

Dessverre har vi i dette veddeløpet også en stygg sterk «dark horse»: den høyreekstreme Jair Bolsonaro. Denne pensjonerte fallskjermoffiseren forsvarer militærdiktaturet 1964-1985, og han hyller sjefen for torturen mot Dilma i fengselet i 1970-71. Hatefulle ytringer mot kvinner, svarte og LHBT-aktivister er daglig kost. Uten Lula blir han i følge meningsmålinger den som får flest stemmer i første valgomgang, cirka 20 prosent, men han ligger fortsatt an til å tape i annen valgomgang for eksempel mot Marina Silva. Selv ikke den verst tenkelige utviklingen kan utelukkes: et sivilt fascistisk regime under Bolsonaro, med militærets støtte. Dette bør lett forhindres dersom venstresida og/eller sentrumskreftene makter å samle seg om en dugelig kandidat i første runde. Eller, dersom det skjer et mirakel, får Lula likevel stille – og seirer.

(Vi gjør oppmerksom på at bildet foran presidentvalget i Brasil stadig forandres. Denne artikkelen ble sist oppdatert 11.mai 2018).

LIVET PÅ DEN RØDE JORDEN

TEKST OG FOTO: Heidi Mohrsen
Solidaritetsbrigadist i Brasil våren 2018.

I delen av Paraná i Brasil hvor okkupasjonsleiren Fidel Castro ligger, er jorden rød. De lokale mener det symboliserer spilt blod etter mye slaveri og mangeårig jordkamp i området. Sukkerplantasjen som lå der før hadde arbeidsforhold som moderne slaveri, og dette var en av grunnene til at de jordløses bevegelse (MST) okkuperer området.

De fleste i okkupasjonsleiren har haner, høner og kyllinger løpende rundt huset, men på denne dagen er det kanskje i varmeste laget. I delstaten Paraná kan det bli opp til 36 grader om høsten.

Det dyrket sukkerrør på området før MST okkuperte, men før der igjen var området dekket av kaffeplantasjer. I dag er kaffen fortsatt en av de viktigste eksportvarene i det sørlige Brasil. Her kokes kaffen opp ved morgengry hjemme hos en familie i okkupasjonsleiren.

Den tradisjonelle koffeindrikken mate oppstod blant urfolksgruppen Guaraní som finnes i Paraguay, Uruguay, Argentina, og i det sørlige Brasil. Mate er en drikk man aldri drikker alene, fordi å drikke det handler om fellesskap. Her drikker Hungara, eller Hungaraita, som er det egentlige navnet hennes, av matekoppen som går på rundgang. Hun forteller at hun er del av Guaraní-folket og snakker språket.

Roza leker med Barbie etter skoletid. Roza har en rosa sykkel hun er veldig stolt av, og ofte sykler hun rundt og på besøk til venner. Barna synes det er supert å bo på en liten plass med kort avstand til nærmeste lekekamerat.

En arbeidende bonde stikker opp av åkeren. I løpet av et år får brasilianere indirekte i seg 12-15 liter med sprøytemidler, hovedsakelig glyfosat. I MST er de opptatt av å dyrke jorda på en skånsom måte, på grunn av de negative konsekvensene av sprøytemidler. Men det er vanskelig å drive agroøkologisk alene. Fra den storindustrielle gården ved siden av blåser det sprøytemidler som dreper og ødelegger avlingene til MST.

«*Liberdade aos presos políticos do MST*» - frihet til de politiske fangene fra MST, står det på plakaten som henger under MSTs flagg på en vegg i okkupasjonsleiren. Det er farlig å være engasjert i MST. Flere aktivister har blitt drept, og mange fengslet. På Brasils største nyhetskanal, O Globo, fremstilles MST som en gruppe terrorister og vandalister.

Ceres (t.h., bak), lederen for både MST i Paraná og okkupasjonsleiren Fidel Castro, og Urso (t.v.) diskuterer under et møte om jordfordeling i okkupasjonsleiren. Med flere nye medlemmer av leiren, skal jorda omfordeles slik at alle får like mye mark å dyrke på.

Først etter at MST okkuperte her, begynte man å produsere mat. Tidligere hadde man kun dyrket sukkerrør på området. For MST er jordbruk som sikrer selvforsyning av mat vesentlig. Sandra viser stolt frem pasjonsfrukten hun har høstet inn for dagen. Den grønne pasjonsfrukten resulterer vanligvis i forfriskende juice.

Hungara forteller om hvor vakkert hun syns det er å stå og se ut over all jorden som tilhører menneskene i Fidel Castro. Hungara blir nesten ekstatisk når jeg sier at hun skal få alle bildene jeg tar. Hun kommer fra kysten av Paraná, og sier hun gleder seg til å reise tilbake og vise bildene til alle der. Hun ønsker vise hvor fint de har det i en okkupasjonsleir. Hun vil motbevise fordommene og vise hvordan livet faktisk er her.

– FOLKET MENER HAN ER USKYLDIG

Hvordan oppleves anklagene mot Lula og dagens politiske situasjon for den gjengse brasilianer? Vi spurte fire folk fra grasrota i De jordløses bevegelse (MST) om deres tanker rundt det kommende valget.

TEKST: Hanna Steffenak og Eline Aresdatter Haakestad
Solidaritetsbrigadister i Brasil våren 2018.

FOTO: Heidi Mohrsen og Andrea Lyngholm
Solidaritetsbrigadister i Brasil våren 2018.

Sulene de
Almedo Cordogo (23)

Er du interessert i brasiliansk politikk?

Ja.

Hva er dine tanker rundt det kommende valget?

Å forandre Brasil, fordi Brasil befinner seg i en litt skamfull situasjon akkurat nå. Jeg tenker at det må en endring til, vi må få inn den personen som har kapasitet til å forandre, og en som ikke bare tenker på de rikes ønsker, men også ønskene til de fattige, til arbeiderne. For nå favoriseres de rike. Du vil ikke se regjeringen, Temer, hjelpe en fattig, han bare kaster ut de fattige. Jeg tenker at vi ved det neste valget nå er nødt til å gå fremover, og legge de rikes virksomhet til siden.

Hva tenker du om de nylige anklagene mot Lula?

Jeg tror de er falske. Jeg er *petista* (tilhenger av PT, det brasilianske arbeiderpartiet). Jeg syns det som skjer med han er feigt, fordi det var han som fikk Brasil ut av ekstrem fattigdom, han som hjalp fattige og trengende familier. Jeg tror at anklagene er falske, at det er løgn.

Hungraita Fatima Sontetti (59)

Er du interessert i brasiliansk politikk?

Ja, veldig, veldig interessert. Jeg har alltid vært engasjert, jeg leser og følger mye med. Det er klart at det er vi, folket, som velger de som skal sitte med makten, men etter at de har kommet til makten så er det mye som kan skje, og det er ikke sikkert folket vet sannheten lenger.

Hva er dine tanker rundt det kommende valget?

Jeg tenker på endring. Endring for de unge i politikken. For de unge er mer positive, mer korrekte og sterkere. Det er derfor unge i dag må studere politiske tema - det er de som kan endre denne situasjonen. Jeg har stor tro på unge mennesker og tror at ting vil endre seg.

Hva tenker du om de nylige anklagene mot Lula?

Jeg tenker at alt som har vært gjort galt har blitt oppdaget. Enten er han uskyldig eller så må han gjøre opp for det han gjorde. Men jeg er fortsatt tilhenger av Lula, fordi Lula har hjulpet mange i den lave klassen her i Brasil. For eksempel med skole- og familiestipend. Mange ting han gjorde har fram til i dag hjulpet mennesker som lever under trange kår, så vi vil vente og se hva som skjer. Men jeg tror det er over for Lula, at det han gjorde vil bli bevist. Det har vært mange etterforskninger.

Luiz Henrique Olveiro (21)

Er du interessert i brasiliansk politikk?

Nei, jeg er ikke interessert. Jeg synes det bare er kaos.

Hva er dine tanker rundt det kommende valget?

Jeg tror det kommer til å bli sånn som det alltid har vært. Det er aldri rettfærdig.

Hva tenker du om de nylige anklagene mot Lula?

Jeg synes det er litt overveldende, fordi Lula er en av de som har gjort mest for Brasil, og man burde i det minste anerkjenne noen av hans handlinger. Det er synd.

LITTERATURENS BASTARDER

Flere av de mest kjente verkene i Hispanoamerika handler om protagonistens mangel på røtter, noe som ofte gir utslag i fremmedfølelse og en «oppstykket identitet». Er det tilfeldig at dette temaet så ofte går igjen i litteraturen i denne delen av verden, eller er det mulig å relatere følelsen av rotløshet til disse landenes nasjonale identitet?

TEKST OG FOTO: Nathalie Maria Lorgen

Språklærer med master i spansk og Latin-Amerika-studier ved UiB.

Utover 1900-tallet ser vi hvordan farsrelasjonen blir et gjennomgående tema i den hispanoamerikanske litteraturen – om ikke eksplisitt, så i alle fall implisitt. Dette var forøvrig ikke noe nytt i verdenslitteraturen: allerede i Antikken, i Homers store epos *Odysseen* (ca. 720 f.Kr.) drives handlingen fremover av Telemakos leting etter faren, Odyssevs. I senere tid har forfattere som Franz Kafka tatt for seg den samme tematikken, da utvilsomt under innflytelse av psykoanalysen og dens teorier om farens betydning for utviklingen av individet, som for eksempel i novellen *Dommen* (1912).

I den hispanoamerikanske litteraturen finnes det flere eksempler på verk der en av karakterene – ofte protagonisten selv – ikke kjenner sin egen far og drar for å lete etter ham, eller der faren er en såkalt rundbrenner som ikke bryr seg om verken kvinnene han er med eller frukten de bærer frem, og dermed lar ungene vokse opp farløse. Dette er tilfelle i blant annet Juan Rulfos roman *Pedro Páramo* (1955), Carlos Fuentes' *Don Artemios død* (1962), Isabel Allendes *Åndenes hus* (1982) og i Rómulo Gallegos *Doña Bárbara* (1929).

Samtlige av de ovennevnte verkene handler om en av hovedpersonenes kompliserte forhold til faren eller om mangelen på røtter fordi de verken vet hvor de kommer fra eller hvem faren deres er.

Det er flere som trekker paralleller mellom de litterære verkene og Latin-Amerikas historie. Ifølge Doris Sommer og Fredric Jameson, som jeg kommer tilbake til senere, gjenspeiler denne tematikken både kolonitiden og de ulike landenes løsrivelse fra Spania på begynnelsen av det nittende og utover det tjuende århundret. Landene har også sett seg nødt til å rekonstruere sin egen identitet etter at det litt etter litt gjenerobret friheten.

Fordi de spanske koloniherrene ikke simpelthen utryddet urbefolkningen da de ankom Den Nye Verden men i stedet «blandet» seg med dem (det motsatte av tilfellet med Nord-Amerika), er befolkningen i mange av landene i dag en miks av urfolk og europeere og som kanskje nettopp derfor har funnet det vanskelig å definere seg selv. Som land har de gått gjennom et stort traume ved å være under spansk

herredømme i over tre århundrer, og denne undertrykkelsen har muligens skapt et sterkt mindreverdighetskompleks i møte med det vi i dag kaller Vesten.

I boken *Ensomhetens labyrint* (1950) beskriver forfatteren og diplomaten Octavio Paz hvordan Mexicos historie har påvirket befolkningen og gjort den nettopp til et «farløst» folk. Da Hernán Cortés ankom «Den Nye Verden» i 1519, fikk han god hjelp av urkvinnen La Malinche til å underlegge aztekerriket – deler av det vi i dag kaller Mexico – den spanske kronen. Forholdet mellom erobreren og La Malinche (hun skal også ha vært Cortés' elskerinne) ble ifølge Paz et symbol på europeernes relasjon til urbefolkningen – en relasjon kjennetegnet av dominans og underkastelse – ved at de «blandet seg» og slik ga opphav til mestisene.

I likhet med Pedro Páramo i Juan Rulfos roman med samme navn, var den europeiske erobreren en kvinnebedærer som fikk slukket lysten sin hos den amerikanske urkvinnen for deretter å forlate henne, i tillegg til å la barna hun bar frem vokse opp som bastarder

– eller som *hijos de la chingada*, for å bruke et meksikansk uttrykk. Derav den oppstykkede nasjonale identiteten samt befolkningens mindreverdighetskompleks (La Malinche har forøvrig gitt navn til uttrykket malinchismo, som viser nettopp til de negative følelsene meksikaneren kan ha til sitt eget land, samt hans eller hennes fascinasjon for Vesten).

Selv om Paz skriver om hjemlandet sitt, kan vi godt si at dette gjelder alle landene i Latin-Amerika som ble kolonisert. Alle har de opplevd det samme traumet. Alle har de måttet gå gjennom en omfattende prosess for å frigjøre seg fra det europeiske idealet for slik å finne sin egen nasjonale identitet etter flere århundrer med undertrykkelse.

Nasjonal identitet vs. rotløshet

Hvordan gjenspeiles så dette i de hispanoamerikanske litterære verkene? Både Doris Sommer og Fredric Jameson har skrevet om den første litteraturen som ble produsert på kontinentet etter de ulike landenes selvstendighet på 1800- og begynnelsen av 1900-tallet, samt hvordan disse verkene kan ses på som nasjonale allegorier fordi

En mann nyter ensomheten og stillheten i *Valle de la Luna* – Månedalen - i La Paz, Bolivia.

Pyramider i ruinbyen Monte Albán i Oaxaca-dalen, som ble bebodd av blant annet zapotekerne fra cirka år 400-800 e.Kr.

de indirekte omhandler den sosialpolitiske situasjonen i et bestemt land eller område.

Mange av de første romanene som ble utgitt etter frigjøringen var kjærlighetshistorier der slaven forelsker seg i sin herres datter, som i *Sab* (1841) av Gertrudis Gómez de Avellaneda, eller der indianeren blir avvist av mestiskvinnen fordi hun har blitt betatt av en meksikansk banditt (*El Zarco* (1901) av Ignacio Manuel Altamirano). Til tross for at disse verkene ofte har blitt ansett som «dårlig» litteratur i senere tid, skriver Sommer i sin bok *Foundational Fictions* om deres betydning for Latin-Amerikas gjenerobring av sin identitet etter frigjøringen, samt hvordan de tilsynelatende «enkle» kjærlighetshistoriene kan ses på som forfatternes ønske om forening mellom de ulike sosiale gruppene, for eksempel mestisene og urbefolkningen.

Utover det 20. århundret ser vi imidlertid hvordan litteraturen i de tidligere spanske koloniene går fra optimisme og håp om å gjenfinne den nasjonale identiteten, til pessimisme og et desillusjonert syn på landenes historie der protagonisten ofte karakteriseres som fragmentert, korrupt og

rotløs. Dette var særlig tilfelle under den såkalte litterære boomen på 1960- og 70-tallet, der forfattere som Carlos Fuentes, Mario Vargas Llosa og Gabriel García Márquez gjorde seg gjeldende, men også noen tiår tidligere, som hos Juan Rulfo og Jorge Luis Borges.

Eksempler på slike verk er Rulfos roman *Pedro Páramo* der protagonisten Juan drar for å lete etter faren sin, Pedro (derav verkets tittel) etter at han forlot både Juan og moren hans for flere år siden. Hovedpersonen ankommer spøkelsesbyen Comala der han ikke lykkes med sitt oppdrag; derimot får han vite at Pedro var en mektig landeier og far til et stort antall av byens innbyggere. Carlos Fuentes, også fra Mexico, skriver i sin roman *Don Artemios død* om den velstående, men korrupte kapitalisten Artemio Cruz som på dødsleiet reflekterer over fortiden sin. Her kommer det frem – til tross for makten og statusen han har opparbeidet seg i sitt voksne liv – at protagonisten egentlig er en konsekvens av et overgrep begått av landeieren Atanasio Menchaca mot mulattkvinnen Isabel Cruz. I likhet med andre litterære verk fra denne perioden, har hovedpersonene rotløsheten til

felles: de vet ikke riktig hvor de kommer fra og sliter derfor med å finne seg selv.

Farens og språkets betydning for identiteten

Dersom vi holder fast ved at denne tematikken gjenspeiler Hispanoamerikas historie og nåværende situasjon, kan vi si at det ikke bare er protagonistene i de litterære verkene som forsøker å gjenerobre sin identitet, men også landene selv. Etter frigjøringen begynte de ulike statene å se tilbake på sin egen historie, før Columbus ankom Amerika, for å se om de ikke kunne gjenfinne sin nasjonale identitet der. Problemet var bare at befolkningen, som nettopp hadde oppnådd sin selvstendighet, på mange måter kjente bedre til den spanske kulturen enn den prekolumbianske. Landene hadde tross alt vært underkastet den førstnevnte i over tre hundre år og nærmest fått utvisket den opprinnelige. Likevel var det lett å føle seg dratt mellom to verdener, uten riktig å føle seg hjemme i verken den ene eller den andre. På denne måten fikk landene en oppstykket nasjonal identitet, for igjen å referere til Paz.

Om vi vender tilbake til farsemnet, kan vi også se på Hispanoamerikas situasjon ut ifra et psykoanalytisk perspektiv: ifølge Freuds disippel, Jacques Lacan, representerer faren – den han kaller «den andre» – det symbolske stadiet i jegets utvikling, det vil si språket. Det er denne «andre» (det trenger selvsagt ikke nødvendigvis å være faren, ikke en gang en mann) som setter navn på omgivelsene: ved hjelp av språket kan barnet sette grenser og skille mellom tingene, også når det gjelder sitt eget jeg i forhold til menneskene rundt det. «Den andre» lager orden der alt tidligere fløt over i hverandre; skaper kaos om til kosmos. Som Lacan selv uttrykker det: «Det ubevisste er den Andres diskurs».

Hvordan kan vi koble dette til Latin-Amerika? Jo, for dersom landene mangler språk til å definere seg selv, er det ikke rart de har vanskelig for å finne sin nasjonale identitet. «Den andre» i dette tilfellet må i så fall være Europa (og resten av Vesten forøvrig, særlig USA): det er disse landene som på

mange måter besitter definisjonsmakten og tar seg friheten til å navngi både seg selv og resten av verden. Relasjonen mellom Latin-Amerika og Vesten har med andre ord ikke forandret seg stort: den er fortsatt bygd på dominans og underkastelse, selv om vi i dag har å gjøre med en kulturell imperialism og ikke ren kolonialisme. I dette ligger også *el malinchismo*, som ifølge Brian Hamnett er fascinasjonen for det fremmede, i dette tilfellet det vi ser på som mektigere enn oss selv og som vi derfor forsøker å etterligne.

Forøvrig snakker Lacan også om det illusoriske jeget: er det egentlig mulig å vite hvem jeg er? Er det noe mer enn et konsept vi som mennesker har konstruert gjennom språket? Finnes det egentlig noe som kan kalles en nasjonal identitet? Den litterære boomens forfattere i Latin-Amerika skammet seg over 1800-tallets kjærlighetsromaner og deres skjulte budskap om gjenforening mellom landenes ulike samfunnslag og etniske grupper. For dem var denne gjenerobrede identiteten ikke annet enn en illusjon, noe som kom til uttrykk gjennom de fragmenterte og bortkomne karakterene i verkene de skrev.

Imidlertid kan man spørre seg selv om det ikke er mulig å vite hvem man er til tross for at man ikke kjenner sine røtter. Vi er tross alt ikke statiske, men dynamiske individer – noe som også er tilfelle for de ulike nasjonene – og vi burde ikke falle for determinismen og tenke at det alltid er historien som er det viktigste for vår utvikling. Hvem vi er i dag, samt hvordan vi ønsker å gå inn i fremtiden er minst like betydningsfullt.

De nasjonale allegoriene som ble publisert i attenhundretallets Latin-Amerika blir riktignok ikke bestandig regnet som litteratur av kvalitet, likevel kom de med et (indirekte) budskap som er verdt å ta med seg: ikke bare går det an å finne sin identitet gjennom foreningen av det tilsynelatende uforenlige, men det er også fullt mulig å være stolt av det mangefasetterte og foranderlige ved den. Bare ved å akseptere seg selv slik man er kan man møte verden med integritet, uten å la seg undertrykke av de andre.

SIDEN SIST

AVGJØRENDE VALGÅR I LATIN-AMERIKA

I løpet av 2018 har åtte land i Latin-Amerika presidentvalg. Seks av disse presidentvalgene har allerede funnet sted. Carlos Alvarado er den nye presidenten i Costa Rica, han vant foran Fabricio Alvarado Muñoz, en høyreekstremistisk evangelisk prest. Miguel Díaz-Canel ble valgt som Cubas nye president, mens Raul Castro sitter fortsatt som generalsekretær i Cubas Kommunistiske Parti, med en sentral rolle i ministerrådet. Nicolás Maduro er gjenvalgt som Venezuelas president. I et spennende og historisk valg har Iván Duque vunnet i Colombia. I det syvende president- og parlamentsvalget siden Stroessners diktatur, ble Mario Abdo Benítez valgt som Paraguays nye president. Det ble valgseier for høyresiden; Benítez er sønn av tidligere diktator Stroessners private sekretær. Etter Méxicos blodigste valgkamp - mer enn 130 lokale kandidater ble drept - er Andrés Manuel López Obrador den første presidenten fra venstresiden i México.

HYDRO FORURENSER BRASIL

21. februar, da våre samarbeidsorganisasjoner slo alarm på grunn av store lekkasjer ved Hydro aluminiumsverk Alunorte i Pará, Brasil, nektet selskapet for alt. Etter de første artiklene i internasjonale medier bekreftet Hydro at det hadde skjedd et kontrollert utslipp. Situasjonen utviklet seg til Hydro sin verste krise på ti år, særlig etter at Hydro nektet å anerkjenne rapporten fra miljødirektoratet i Brasil som bekreftet Hydro sitt ansvar i saken. Hydro fikk to bøter på 50 millioner kroner totalt, men allerede i 2009 hadde Hydro fått sin første bot på 30 millioner kroner på grunn av miljøproblemer i samme anlegg. Som om dette ikke var nok, ble Paulo Sérgio Almeida Nascimento (47) skutt og drept i hjemmet sitt 12. Mars 2018. Nascimento var en av de organiserte som har protestert mot Hydro. Utover den konkrete situasjonen i Brasil må det norske samfunnet og landets myndigheter jobbe for en systematisk overvåking av norske investeringer i utlandet.

BERTA CÁCERES VANT! DET HONDURANSKE FOLKET VANT!

Det kontroversielle vannkraftprosjektet Agua Zarca ble stanset av honduranske myndigheter etter at den nederlandske utviklingsbanken (FMO) og Finlands fond for industrielt samarbeid (FINNFUND) trakk sin økonomiske støtte til prosjektet. Utbyggingen av Agua Zarca utløste forfølgelse, trusler og drap på sosiale ledere i Honduras, blant dem miljøaktivisten Berta Cáceres som ble drept den 3. mars 2016. Berta og organisasjonen *Consejo Cívico de Organizaciones Populares e Indígenas de Honduras* (COPINH) kjempet mot dette prosjektet fordi det truet den naturlige, kulturelle og økonomiske habitat til urbefolkningsgruppen Lenca. Dette er en seier for minnet og livet til Berta og hennes folks fremtid.

COLOMBIA: FRED I FARE

Den nye presidenten i Colombia, Iván Duque, og Álvaro Uribe parti *Centro Democrático* har allerede varslet om store endringer i fredsavtalen. Siden Duques seier i juni har drapstrusler og drap på sosiale ledere og journalister økt, og landet er vitne til nye massakrer slik det var før fredsprosessen. Mens FARCs ledelse begynner sine rettsaker i det nye overgangsjustissystemet, og mens konfliktens ofre venter på sannhet og oppklaring, har FARCs nummer to, Iván Márquez, gitt fra seg sin plass som representant i Colombias parlament og dermed er det mange som frykter at krigen allerede har blitt tent på nytt.

NICARAGUA I FLAMMER!

Etter tre måneder med protester har mer enn 300 personer blitt drept i Nicaragua. De to siste episodene i denne grusomme tragedien var kampen mellom demonstrantene og regjeringens styrker i UNAN (Universidad Nacional de Managua), og regjeringens ekstreme voldelige angrep på motstandsbyen Masaya, som var demonstrantenes viktigste bastion. Et samlet internasjonalt samfunn jobber for å stoppe volden fra regjeringens side, mens demonstrantene krever et regjeringsskifte. Uten dialog mellom partene og midt i feiringen av revolusjonens 39. jubileum er situasjonen alvorlig og fremtiden uforutsigbar.

DE FORSVUNNEDE - REYES MAGOS

Rappen "De forsvunnete" er laget av rappkollektivet Reyes Magos fra Catatumbo i Colombia. Den tar opp temaet med de mange forsvinningene i området og hvordan staten og de paramilitære bruker dette som en strategi for å undertrykke de sosiale bevegelsene. Sjekk ut Youtube-kanalen deres *Reyes Magos catatumbo* for å høre mer!

TEKST: Melking
Sanchez
Rapper og småbruker.

OVERSATT AV: Nora
Hannisdal

FOTO: Elise Fjordbakk

Donde están? los desaparecidos?
Díme donde están
Y los que se llevaron cuándo volverán?
Esos padres, hijos, tíos,
hermanos, primos y vecinos,
Cuando regresarán?

Tristeza en el corazón y una muy dura razón,
hermanos que no aparecen en la casa ni un panteón.
y la justificación para no dar explicación,
es que sus voces se alzarón en contra de la opresión.
De uniformes los vistieron y sus cuerpos profanaron,
por noticieros Pasaron como bajas que lograron.
sabiendo que se llevaron un dirigente social,
un padre, un hijo, un presidente de la acción comunal.
Ajusticiados por el mal Víctimas de un monopolio,
mientras madre en un penal, le suplica a un criminal,
que diga En qué fosa está para traerlo a su Velorio.
hoy con mucha indignación, les recuerdo en mi
canción,
que si ustedes los mataron para nosotros no murieron.
su semilla sigue viva posicionada en la mente,
y su memoria aún habita en nuestro corazón.

Siempre téngalo presente!

Hvor er de? De forsvunnete?
Fortell meg hvor de er
Og de som ble tatt, når kommer de tilbake?
Fedrene, barna, onklene,
søsknene, søskenbarna og naboene
Når kommer de tilbake?

Tristhet i hjertet med en veldig vanskelig grunn,
brødre som ikke dukker opp hjemme, eller i en grav.
Og begrunnelsen, for å unngå noen forklaring,
er at stemmene deres hevet seg mot undertrykkelse.
De kledde dem i uniformer og skjendet kroppene
deres,
i nyhetene ble de forvandlet til dødsfall i favør.
Vel vitende om at de tok en sosial leder,
En far, en sønn, en rådsleder.
Henrettet av ondskap, ofre for et monopol,
Mens ei mor i et fengsel bønnfaller en kriminell,
som forteller henne over hvilket hull hun skal våke.
Med harme husker jeg dem i dag i sangen min,
Dere drepte dem, men de dør ikke for oss.
Deres frø lever videre i sinnet,
Og minnet deres lever fortsatt i hjertet

Vær alltid klar over det!

MED ORD SOM VÅPEN

«Shit, hvordan får du til å komme på sånne rim på stående fot?» spør jeg, mens jeg prøver å høres kul ut.

TEKST: Josefine Horn
Solidaritetsbrigadist i Colombia, høsten 2017

FOTO: Marie Skogvang

Det er kveld, og lyktestolpene lyser opp gatene som er fylt med barn og unge på 12 til 19 år. Det er også noen eldre mennesker, foreldre, naboer og selvsagt den litt malplasserte brigaden, som med sine knappe to uker i Colombia prøver å henge med i svingene. Klappstolene som nå står hulter i bulter, stod en gang fordelt i tre rekker klart for nabolagets talentshow for ungdom. Nå står derimot alle flokket rundt Juan Camilo, kveldens høydepunkt og nabolagets stolthet, etter å ha vitnet hans lek med ord gjennom en freestyle rapp-session.

Juan Camilo er 19 år og rapper med et ønske om å få folk til å se hvordan rappen er politisk og samfunnsendrende. Han jobber frivillig som rapplærer i et lokalt ungdomsinitiativ i en underavdeling av den større bondeorganisasjonen ORDEURCA, som er basert i og rundt Popayán. Ungdomsinitiativet samler barn og unge for å drive med aktiviteter de har lyst til å utforske og utvikle, enten det er fotball, rapping eller dans. Fritidsklubben er bygget for å gi barn og unge rom til å holde på med positive aktiviteter.

Byen, Popayán, ligger i fylket Cauca, et av områdene som har vært hardest ramma av konflikten i Colombia, med sterk tilstedeværelse av både geriljagrupeer som FARC, og militæret. At Juan Camilo, med rapp-crewet sitt *Clandestino*, har mye på hjertet er ikke rart, og det er modig at de velger å bruke sine erfaringer på en konstruktiv måte. De unge guttene bruker den politiske situasjonen og sine erfaringer for å fortelle om en sår virkelighet.

«Rappen handler om å komme fram til sannheten. Roten til den ekte poesien, den ekte musikken, er gatekunst fra oss rappere. Vi er reporterne av fra nabolaget, linken til det som skjer på gata. Dette er hva rapp handler om, representere bydelen, å være stemmen til folket, og de stedene der ingen kommer for å lytte.»

Etter Juan Camilo har fortalt om den vanskelige situasjonen i landet, sier han at colombianere er et løsningsorientert folk. Da spør jeg: «Tror du kanskje rapp er en løsning?», mens jeg henviser til rapperne som reporterer fra nabolaget.

«Jo, jeg tror det, men radiokanalene sender musikk for å selge, og da tenker de ikke på folk. De setter på musikk for å få dem til å danse, og alt det der, og slike musikksjangre er ikke noen løsning, men heller et problem. For eksempel reggaeton, hvor ordene diskriminerer kvinner, eller sjangeren trap, som bare snakker om narkotika, vold og sex. Slik musikk utdanner ikke.»

Mens jeg snakker med Juan Camilo forstår jeg gradvis hvorfor han blir sett opp til av sine venner, og hvorfor det er spennende å høre han rappe. Ufiltrert bruker han erfaringene sine til å kommentere samtiden, noe som blir politisk uten å predikere et budskap. At han i tillegg greier å gjøre det fett å høre på ved hjelp av snedige rim, og gode rytmer er imponerende.

Som etterdønninger av talentshowet danner flokken som sto rundt Juan Camilo en ring hvor alle som sitter inne med noe usagt kan hive seg ut i freestyle-rapp. Med jubel og huiing kan man se hvordan Juan Camilo har inspirert flere til å drive med musikk.

Stemningen er så positiv at til og med jeg kjenner lysten til å hive med uti det. Takk og lov stopper jeg før *noreñol* – norsk-spansk, snubler ut av munnen på meg. Jeg innser to ting: ungdomsinitiativet gir ungdom tryggheten til å snakke om sine opplevelser i et samfunn hvor kritiske stemmer kan bli utsatt for vold. Opplevelsene uttrykker de gjennom hip hop, en kultur- og musikksjanger som gjennom tidene har blitt stigmatisert som problematisk og farlig. Det synes jeg er sjukt kult.

Og til slutt svarer Juan Camilo på det som var mitt første spørsmål - hvordan han greier å skyte sånne rim fra hofta. Da svarer han «øvelse».

Juan Camilo er et forbilde for mange unge i nærmiljøet sitt.

BRASIL ER FARGERIKT, MEN PÅ TV ER ALT HVITT

Brasil har alltid vært kjent for sitt særegne mangfold av kulturer og mennesker, og presenteres som regel som et sted hvor det som fører folk sammen er at alle er forskjellige. Men man trenger ikke å være lenge i landet før denne fremstillingen blir utfordret. Det er bare å skru på TV-en.

TEKST: Ninthu Paramalingam
Solidaritetsbrigadist i Brasil våren 2018.

FOTO: Eline Aresdatter Haakestad

Når man går ute på gata i Brasil, ser man mange forskjellige mennesker. Mørke, hvite, brune og gule. Brasil har så mye mangfold at hele vår norske brigade, som består av meg og ni andre lyse mennesker, kunne blitt tatt for å være brasilianere. Man får ofte høre at Brasil er et land rikt på kultur og mangfold. Det er det man kan se ute på gata. Men om man ser forbi førsteinntrykket, oppdager man raskt at Brasil er et land med sterke motsetninger.

Manglende representasjon

På uteopphold i okkupasjonsleir ble jeg plassert i en veldig hyggelig familie. De pleide ofte å sette på *telenovela* - såpeopera og nyheter på kveldstid. Kanalen som kjørte hele kvelden var som regel *Globo*, Brasils største TV-kanal. Det var da det virkelig gikk opp for meg hvor dyp rasismen i Brasil er. Alle på TV var hvite. Jeg kan telle med én hånd hvor mange mennesker med mørkere hudtone som ble vist på skjermen. Enda enklere var det å telle de man så var afro-brasilianere. Det blendahvite utvalget av mennesker på *Globo* representerer overhodet ikke et land der over halvparten av befolkningen har afro-brasilianske røtter.

Hudfargen gir problemer, eller privilegier

En jeg snakket med på den nasjonale skolen

til MST (De jordløses bevegelse) påsto at om jeg var i Brasil lenge nok, så kom jeg også til å møte på de samme problemene som afro-brasilianske kvinner. Jeg syntes det var rart å tenke på denne måten, ettersom jeg følte meg privilegert som en fra Norge. Eksempelet var at om vi som en gruppe hadde møtt på politiet, hadde jeg mest sannsynlig vært den som hadde fått problemer. Jeg kommer nok ikke til å møte på problemer med politiet, men statistikken viser at han rett. En undersøkelse fra FNs Barnefond, UNICEF, viser at svarte ungdommer mellom 12 og 18 år i Brasil har tre ganger større sannsynlighet for å bli drept enn hvite i samme aldersgruppe. Det er også i *favelaen* – de fattige bydelene i storbyene, hvor flest svarte unge menn blir drept. Å se at liv kan ha så ulik verdi basert på hvor en bor og hvordan en ser ut, er sterkt. Men for meg er det et sterkt inntrykk, for andre handler det om liv.

Den hvite makteliten regjerer

Klassekamp og kampen mot rasisme er knyttet sammen, og det ser man tydelig her i Brasil. I Brasil ble slaveriet forbudt så sent som i 1888. Men selv nå, over hundre år etter forbudet, sitter fortsatt de samme rasistiske og undertrykkende strukturene igjen. Den hvite eliten, med sine mange privilegier,

er fortsatt på topp, og med det har svarte forblitt på bunn. *Globo*, folkets største kilde til informasjon, styres av hvite på toppen. Det er kun deres perspektiver som kommer frem. Mer enn halvparten av befolkningen blir dermed utelatt fra en av de viktigste arenaene for spredning av informasjon.

Den mangfoldige befolkningen som jeg har sett her i Brasil, er noe jeg aldri har opplevd før. Det er sjeldent at en gjeng på ti nordmenn ikke kunne blitt tatt for å være utlendinger kun basert på hudfarge. Men synet på mangfoldet endret seg da jeg så på TV, var på fine restauranter, så på bilder av regjeringen. Realiteten er at det eksisterer en hvit elite, som dominerer i mediene, politikken og til og med kulturlivet. Mangfoldet er absolutt ikke representert i sentrale samfunnsinstitusjoner, som har en reell makt i landet. Da blir det heller ikke mangfold i hvilken informasjon og perspektiv som blir lagt frem. Man ser ikke alltid undertrykkelsen en selv ikke er utsatt for. I et land hvor det eksisterer samfunnsstrukturer som undertrykker og marginaliserer utsatte grupper er det nødvendig med representasjon for å kunne løse problemene som den brasilianske befolkningen står overfor.

Veggmaleri i São Paulo – «vi er dronninger».

Å VERE SMÅBRUKAR ER EIN LIVSSTIL

TEKST: Dioneider Carrascal Santiago
Solidaritetsbrigadist til Norge hausten 2017,
frå den nasjonale nettverksorganisasjonen for
småbrukare, Coordinador Nacional Agrario
(CNA) i Colombia.

OMSETJING: Jørði Losnegård

Eg kjem frå landsbygda i Colombia, frå ein gard der familien min og eg dyrkar jorda. Du kan tru eg vart overraska då eg gang på gang kjende meg heime, i Norge.

Då eg kom til Norge var eg utruleg spent, og det eg var mest spent på var språket. Men så, under to timar etter at eg landa i Oslo kjende eg med allereie heime. Me hadde reist ut på landet, saman med ei gruppe ungdommar som snakka spansk.

Etter dette måtte eg berre vente ei veke i hovudstaden før eg endå ein gong kunne reise ut på bygda igjen. Det kjendest så utruleg godt å forlate byen, eg kjende meg rolegare og tryggare på meg sjølv for kvar kilometer som la seg mellom meg og Oslo. Denne gongen reiste eg saman med ein brigadist frå Guatemala, og endå ein gong kom denne bekymringa om språk tilbake. For verken ho eller eg snakka anna enn spansk. Men så møtte me bonden, og det var litt som å få ein klem av mor mi, sjølv om ho sjølvsagt ikkje forstod eit ord av det eg sa. Eg hadde hundre spørsmål om garden og norsk jordbruk, men dei var det berre å legge frå seg, me kunne jo ikkje kommunisere.

Andre dagen på garden byrja me å leite etter alternative kommunikasjonsmetodar. Me brukte telefonen for å omsetje ord og setningar, og så teikna me og brukte teiknspråk. Me ville så veldig gjerne lære meir om norsk jordbrukspolitikk, men på grunn av språkproblema gjekk me alltid tilbake til dei praktiske oppgåve. Å luke i kjøkkenhagen og føre dyra, dette trengte me ikkje ord til å

forklare, slikt gjer bønder uavhengig av kvar dei bur, og Colombia og Guatemala er ikkje unntak.

Småbrukaren me budde hjå fortalte oss om jordbruket, og at til tross for at det er utruleg viktig å dyrke jorda, så er det få som gjer dette i Norge. Det er tungt og vanskeleg arbeid, som ein tener lite på. Men verten vår meinte at mat ikkje først og fremst er ei handelsvare, at det å vere småbrukar er ein livsstil, som inneber tradisjonell kunnskap og er ein del av identiteten. Dessutan var ho oppteken av at maten måtte dyrkast organisk og utan sprøytemiddel, då får maten ein heilt annan smak og er mykje sunnare for den som et den. Og ikkje minst, å produsere maten på denne måten er ein protest mot den kapitalistiske modellen. Verda toler ikkje ein produksjonsmodell bygd på evig aukande konsum.

Tida på garden var fantastisk. Eg kjende dagane fly forbi, men eg visste me ein gong snart ville måtte reise tilbake til byen. Uroa kom snikande tilbake. Endå ein gong skulle eg tilbake til byen med alle desse bråkete bilane, husa og asfalten.

Heldigvis gjekk det berre ein månad før eg endå ein gong skulle tilbake til landsbygda, og då eg møtte bonden var det endå ein gong som om eg helste på mor mi. Det første møtet var heilt spesielt, og til tross for språkproblema, var me begge rørte og det kjendest som om me var gamle vennar. Timane gjekk og me fekk sjå alle krikar og krokav garden hennar, og endå ein gong

kjende eg meg heime. Eg forstod ikkje eit ord av det ho sa, men som småbrukarar var det likevel mykje som bant oss saman. Ho fortalte oss at ho alltid har budd på gard, og at dette er noko ho aldri har angra på. Også for henne var det viktig å ta vare på kunnskapen og den tradisjonelle måten å dyrke jorda.

Også denne gongen gjekk tida så altfor raskt, og eg visste at eg snart ville måtte reise tilbake til byen, og at denne roa som eg kjende på snart ville forsvinne. Å reise til byen var ein viktig del av opphaldet mitt i Norge, så eg protesterte ikkje. Meininga med brigadeopphaldet var å lære meir om den samiske kulturen og politikken, organisasjonane i det norske sivilsamfunnet, fagforeiningane, og mykje anna. Likevel, uansett kor fornuftig det var å reise tilbake til byen, så sakna eg alltid dyra, det praktiske arbeidet, alt det eg ikkje kan gjere i byen.

Så to veker seinare, fekk me besøke endå ein gard. Denne gongen besøkte me foreldra til den norske koordinatoren vår. Så snart me reiste frå byen kom denne roa tilbake, og då mor hennar helste meg med ein klem var det endå ein gong som å møte mor mi. Det var herleg å snakke med desse bøndene og dele erfaringar og historier. Eg kjende meg heime, endå ein gong.

På denne garden lærte eg å fiske med pilk, altså ein tradisjonell måte å fiske på. Det var vanskeleg å forstå kvarandre, for dei snakka ikkje spansk. Men endå ein gong forstod me kvarandre likevel, fordi me hadde så mykje til felles som småbrukarar. Det var spennande å

fiske. Ikkje før hadde me drege opp ein sei, så nappa ein ny i snøret. Eg vart så oppslukt av fiskinga at eg ikkje ein gong tenkte på havet og bølgene og at havbotn låg der nede fleire titals meter under båten. Denne fisketuren var kanskje den alle finaste opplevinga mi i Norge. Eg visste nemleg at dette var aller siste gongen eg kom til å vere på bygda her i Norge. Det var viktig å nyte kvar augeblink.

Men så kom denne uunngåelege dagen, me måtte dra. Eg ville ikkje reise, men visste at tida var komen. Eg måtte minne meg sjølv på at oppgåva mi her i Norge ikkje var å jobbe på norske gardar, men å få politisk skulering, dele av mine erfaringar og vise solidaritet. Likevel viste dette siste besøket, og alle dei andre småbrukarane eg hadde møtt i Norge, kor viktig landsbygda og jordbruket er, også her på andre sida av jorda.

Eg er uendeleg takknemleg for at foreldra mine alltid har vore så tydelege på kven dei er og kvifor det er viktig å vere småbrukarar, både som ein del av identiteten, men også politisk. Dei har vist meg verdien av å bu på bygda og dyrke jorda. Utan dei hadde eg aldri kryssa Atlanterhavet eller møtt alle desse fantastiske menneska, alle dei norske bøndene som inviterte oss heim til seg og viste oss at solidariteten mellom småbrukarar ikkje kjenner grenser. Til tross for at me snakkar ulike språk, identifiserer eg meg med kulturen, tradisjonane og arbeidet deira. Sjølv om me bur på andre sida av kloden deler me ein felles identitet som småbrukarar, og ikkje minst eit felles ønske om å ta vare på naturen og menneska som dyrkar den.

FOTO (t.v): Sebastian Tymi
Marlyn og Dioneider fekk oppleve det norske gardslivet på Kjerringøy gard.

FOTO (t.h): Ingrid Fadnes
Mística under demonstrasjon mot vindmøller i reinbeiteområdet i Stokkfjellet i september 2017.

EIT GODT LIV SOM SMÅBRUKAR

TEKST: MARLYN MARTÍNEZ ROJAS

solidaritetsbrigadist til Norge hausten 2017
frå den nasjonale nettverksorganisasjonen for småbrukare, Coordinador Nacional Agrario (CNA) i Colombia.

OMSETJING: Jørdi Losnegård

Eg er colombianar og bonde, og eg er stolt av alle dei åra eg har budd på bygda. Det er viktig for meg at eg kan dyrke min eigen mat, og eg frydar meg kvar gong eg kan stikke begge hendene i jorda.

Dei siste tre månadane har eg hatt moglegheita til å besøke fleire småbruk i Norge, og har lært om jordbruket og korleis bøndene her i landet jobbar. Alle desse gardsbesøka har vore fantastiske, eg har kjent meg som heime.

For meg er det ikkje kvantiteten i matproduksjonen som er viktig, men korleis maten blir produsert. Maten bør dyrkast på ein måte som tek vare både på naturen og menneska som bur der. Alle menneske er avhengige av jorda og det den gir oss, for all maten og mange av dei produkta me treng kjem frå jorda. Samtidig som jorda gir oss den maten me treng, må me menneska gi jorda det den treng. Det vil seie at me må passe på jorda, at den har dei næringsstoffa den treng, at den ikkje blir utarma. I tillegg må me bruke naturressursane på ein måte som ikkje skadar miljøet.

Bøndene i Norge som bur på landsbygda, dyrkar jorda og tek vare på den er modige menneske. Dei er overtydde om at me må ta vare på matjorda. Me i Coordinador Nacional Agrario (CNA) og andre organisasjonar fører den same kampen for territoriet i Colombia. Me kjempar for retten til å produsere organisk og for å lage vår eigen gjødsel. Vårt mål er at kvar familie skal kunne produsere den maten dei sjølv treng, og så selje overskotet til andre.

På denne måten sikrar me at småbrukarane får tilgang til sunn mat, ei ekstra inntekt og auka velferd.

Eg meiner at jordbruksindustrien er uheldig, fordi den fører til ein jordbruksproduksjon basert på kunstig gjødsel og færre arbeidsplassar. Når prisen er det viktigaste vert både lønna til arbeidarane og prisen på matvarene pressa ned. Kvaliteten på matvara står ikkje lenger i fokus. I tillegg fører industriell jordbruksproduksjon også ofte til forureining og utarming av jord og nærmiljøet.

I organisasjonen min jobbar me difor for ein agroøkologisk jordbruksproduksjon. Dette skal vere eit alternativ til det industrielle jordbruket. Me meiner det er viktig å ta vare på bygda og personane som bur der, og målet bør vere å hjelpe menneska til å produsere sunn mat på ein måte som er berekraftig, både sosialt og miljømessig. Det er difor viktig at småbrukarane ikkje gløymer at det å vere småbrukar er ein livsstil og at me har ein felles identitet. Eg skulle ønskje at fleire norske menn og kvinner flytta til bygda for å dyrke jorda slik at også de i byane kunne sjå verdien av det å vere småbrukar. Det er avgjerande at alle forstår kva det vil seie å vere bonde, kvar maten kjem frå og alt det harde arbeidet som ligg bak kjøttstykket eller eplet som du kjøper i butikken. Det arbeidet er både tungt og hardt, men også utruleg vakkert, uavhengig om jorda du dyrkar jorda ligg i Colombia eller i Norge.

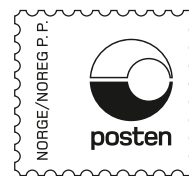
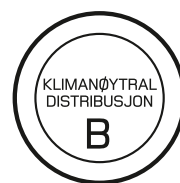

FOTO (over): Ingrid Fadnes
Sørbrigadistane og andre LAG-aktivistar under
demonstrasjon hausten 2017.

FOTO: María Isabel Soc
Marlyn på garden til familien Beitnes.

Returadresse: LAG Norge, Kolstadgata 1 0652 Oslo

GLOBALISERINGSKONFERANSEN

MAKT

OSLO, 12. - 14. OKTOBER
KULTURKIRKEN JAKOB OG DOGA

SAMMEN SKAPER VI FOLKEMAKT!

**ÅRETS STØRSTE BEGIVENHET FOR ALLE SOM VIL FORSTÅ OG FORANDRE VERDEN!
OVER 60 FOREDRAG, DEBATTER, VERKSTEDER, DISKUSJONER, MUSIKK,
POLITIKK, KUNST, TEATER, FEST, FRIHET OG FELLESKAP!**

**Vandana Shiva, Francia Márquez, Juan Carlos Monedero,
Beverley Skeggs, Knut Nærum, Shabana Rehman, Sløtface**

Merete Furuberg, Erik Reinert, Terje Tvedt, Raymond Johansen, Linn Herning, Simen Ekern, Magnus Marsdal, Maria 'Tete' Lauron og over 100 andre innledere og artister

PROGRAM OG PÅMELDING: GLOBALISERING.NO
[FACEBOOK.COM/GLOBKONF](https://facebook.com/globkonf) | [@GLOBKONF](https://twitter.com/globkonf) | [#GLOBKONF](https://hashtage.com/globkonf)

